

Лев МОНЧАК
Іванна ПОЛИНЯК
Надія ЮСЬКІВ

ЛАБОВА

ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

Бібліотека Лемківщини, число 41

Лев МОНЧАК, Іванна ПОЛИНЯК, Надія ЮСЬКІВ

ЛАБОВА

Лемківське село нашої пам'яті

Івано-Франківськ
Місто НВ
2006

ББК 63.3 (4 Укр) + 63.3 (4 Пол)
М 77

Автори вдячні за допомогу при підготовці рукопису до друку
та надання матеріалів, що використані при написанні книги
та її ілюстрації, а саме:

проф. *Яромирі Костецькій, Ользі Пертей, Мирославі Корнові,
Ользі Хруц, Ользі Тарас, Любомирі Жиліч, Ользі Осьмак,
Володимиру Гісовському, Ярославі Пелячик, Александру Мончаку,
Лукашу Калиняку, Надії Суляк, Володимиру Хомину;*
Львівському обласному архіву ЗАГС,
а особливу вдячність висловлюємо
Надії Ключі
за неодноразовий комп'ютерний набір.

Видруковано за кошти
Л. Мончака та Я. Костецької

м. Івано-Франківськ,
вул. Незалежності, 53,
тел. (0342) 55-94-93

Фундація дослідження Лемківщини
Бібліотека Лемківщини, число 41

Лев Мончак
Іванна Полиняк
Надія Юськів

Л А Б О В А

Лемківське село нашої пам'яті

Автори вдячні за допомогу при підготовці рукопису до друку та надання матеріалів, що використані при написанні книги та її ілюстрації, а саме: проф. Яромірі Костецькій, Ользі Пертей, Мирославі Корнові, Ользі Хрущ, Ользі Тарас, Любомирі Жиліч, Ользі Осьмак, Володимирі Гісовському, Ярославі Пелячик, Александру Мончаку, Лукашу Калиняку, Надії Суляк, Володимирі Хомину, Львівському обласному архіву ЗАГС, а особливу вдячність висловлюємо Надії Ключі за неодноразовий комп'ютерний набір.

Видруковано за кошти Л. Мончака та Я. Костецької

ВСТУП

Доля Лабови, як і всієї Лемківщини, сплетена з доль окремих її мешканців і створює певну цілісність, що охоплює всі досягнення і протиріччя, всі протиборства між людьми, товариствами, партіями, уподобаннями культурними, політичними та духовними. Все це відбувалося під тиском влади чи за її участю, яка мала кінцеву мету асимілювати або знищити тих лемків (русинів–українців), які трималися за своє і бажали чогось іншого, не того, чого хотіла влада. А хотіли лемки передусім поваги до себе, до своїх звичаїв та рівних можливостей у державі, під владою якої вони перебували. Поза всяким сумнівом, що вони бажали собі іншої влади та іншої держави. Вочевидь цим останнім і фактично зумовлена їх доля, хоч саме вони в цих горах були корінним населенням, вони заселили та освоїли цю землю. Але сильним світу цього у XX ст. було байдуже хто, де і скільки жив з діда-прадіда. Вони керувались іншими мотивами, ніж звичайний люд.

Авторам безумовно хотілось би описати достеменну історію, яка базувалась би тільки на документах, але роздобути їх у наш час надзвичайно важко. Тому на допомогу приходить наша пам'ять, пам'ять людей, з якими ми спілкувались при підготовці цієї книжечки про с.Лабову, нашу лемківську Лабову, Лабову нашої пам'яті.

Пам'ять не досконала, тому можуть закрастися окремі неточності, за що просимо вибачити нам. Вони якщо і трапляться, то не із якогось злого умислу, а із-за недосконалої нашої пам'яті або неправдивості тієї інформації, яку ми використовували.

Пишемо мовою сьогодення, щоб краще могли розуміти наші прийдешні покоління, які вже мало знатимуть лемківський діалект, яким ми послуговувались у своїх горах Бескидах, а ми знатимемо його добре, доки житимемо.

ДЕ ТА ЛАБОВА?

Погляньте на карту сучасної Польщі. Там, на півдні, побачите м.Краків, а від нього на південний схід знайдете місто Новий Санч (Nowy Socz). Від нього, в тому ж напрямі, біжить дорога до Криниці, що неподалік Словацького кордону. Ось саме там, майже посередині між Новим Санчем і Криницею, знаходиться село Лабова. З Лабови до Нового Санча – 18 км, а до Криниці – 16 км.

Село Лабова розкинулось обабіч дороги на мальовничих берегах річки Камениці, про яку дітей питали: «Де є камениця (цегляний будинок) без даху?» – Та це наша річка», – відповідали діти (хто знав).

Правдоподібно, що назва села походить від прізвища його першого жителя, (а може, власника), русина за походженням.

Лабова належала до Новосанчівського повіту Краківського воєводства (тепер Малопольське воєводство з центром у Кракові – давній столиці Польщі).

Лабова – це село-містечко, яких на Лемківщині нараховувалось понад десять. Лабова була центром навколишніх сіл (Лабівець, Угрин, Котів, Кам'яна, Матієва, Складисте, Чачів, Барновець, Нова Весь та ін.). Тут знаходилась гміна (збірна сільська управа) та вйіт (голова управи), а в менших селах були тільки солтиси (старости).

Ріка Камениця бере свій початок біля с. Гути. Вона є правою притокою Дунайця, який, в свою чергу, є правою притокою Вісли. Камениця у своїй нижній частині розділяє два пасма гір – Низький Бескид і Сандецький Бескид. Правий берег – це Низький Бескид, а лівий – це Сандецький. Висота Бескидів – понад 1000 м над рівнем моря. До найвищих належать гори Яворина (1114 м), що неподалік від Криниці, та Радзійова (1262 м) у Бескиді Сандецькому, це вже за межами Лемківщини.

Бескиди лемківські є частиною великої смуги гірської системи Карпат, яка дугою тягнеться від Відня до Дунаю по кордоні між Румунією та

Сербією. Гірські породи дуже деформовані, зім'яті у різні складки та насунені в північному напрямку. Система Карпат виникла внаслідок альпійських горотворчих процесів, що проходили в період від крейдового до неогенового віку.

Гірські породи утворилися переважно в морських умовах і мають велику товщину, що іноді сягає 5-6 км.

Бескиди Сандецький і Низький належать до Магурської плащини (зони, насуву), в якій переважає магурська серія порід палеоценового віку. Це строкатобарвисті сланці, мергелі і пісковики. Саме з цих порід складені околиці Лабови, їх добре видно в берегах р. Камениці та її приток. Гірські породи дуже деформовані у антиклінальні та синклінальні складки, що безумовно милує око людей і викликає зацікавленість у геологів.

Більша частина гір покрита лісами, серед яких переважають шпилькові породи (сосна, ялиця, смерека). А також листяні (бук, граб, липа, береза, явір). Серед кущової рослинності необхідно згадати ялівець, терки (терен), ліщина. Над водою ростуть вільха і верба.

Найбільш високі частини гір покриті альпійськими луками. Лабов'яни називали їх голями (голі гори). Низинні частини, біля річок і потоків, служили людям для забудови. Рівнинні ділянки і не дуже круті схили, де була хоч трохи родюча земля, використовувалися для рільництва, а вологі та неродючі – для пасовищ і сінокосів.

У центрі Лабови, біля дороги, неподалік школи, знаходиться пам'ятка природи – дуб, якому, напевне, понад 500 років. Він дуже багато бачив на своєму віку і знає історію села достеменно, але оповісти не може.

ЛАБОВ'ЯНИ. ХТО ВОНИ? ЯКІ ВОНИ?

Це лагідні, добрі, кмітливі, витривалі, працьовиті люди з твердим характером, стійким темпераментом. Досить вперті, недовірливі до чужих, з високим почуттям честі, поваги до сімейних і суспільних традицій, глибоко віруючі, здібні у навчанні.

Працьовитість вироблялася віками, бо на бідних землях, щоб щось добре вродило, потрібно було докласти багато зусиль і мати неабияку кмітливість. Люди працювали важко, бо про механізацію тоді не було й мови. Були витривалими, легко ходили по горах і лісах по гриби, терки (терен), малину, яфири (чорниці), ожину, ягоди (суниці), лікувальні трави, лікувальні мінеральні води (щави).

Сіяли жито, овес, лен (льон), ячмінь, оркіш (пшениця двозернянка), коніч (конюшину), вику. Пшеницю звичайну сіяли мало і то яру, бо родила погано. Садили грулі (картоплю). Вирощували кормові буряки, карпелі (бруква, куузик), червоні буряки, моркву, помідори, огірки, капусту, цибулю, часник, квасолю, горох, кмин, петрушку, паприку (гіркий перець), чорнушку (додавали до хліба), різанець (різновид цибулі). У загородках біля хат вирощували різні квіти.

Трави на сіно косили, коли з'являлось суцвіття. Складали сіно у копиці (покіпки) на рогалях (сукастий стовбур). Трави косили гуртом і не тільки вранці чи вдень, але й у місячні ночі, щоб використати відповідні погодні умови.

Лабов'яни займалися також скотарством. Мали корови, воли, коні, вівці, кози, які випасали біля домівок або цілими стадами виганяли на високогірні пасовища на ціле літо. Заготовляли сир, масло, бриндзю. Пасли біля домівок переважно діти. Багаті газди наймали пастухів. Годували свиней, з м'яса яких виготовляли різні вудженини (копченості). Сало солили або маринували на зиму чи перетоплювали на смалець.

Розводили також кролів, гусей, качок, курей, інколи індиків та голубів. Дітей з малих літ привчали до праці.

Взимку або в негоду, а також вечорами пряли пряжу з льону, скубли пір'я.

Займалися ткацтвом, виробляли льняне полотно, били сукно з овечої вовни, шили одяг. Вичиняли і шкіри, використовували на взуття (особливо керпці).

У вільний час ходили до читальні, позичали книжки для читання або брали участь в драматичному чи хоровому гуртках. Існував також оркестр народних інструментів. Вечорами хлопці ходили по дорозі і співали пісень.

У святкові дні відвідували церкву.

У погідні та вільні від роботи дні молодь ходила на гору Яворину, що біля Криниці, на голі, до Чортового каменя, а взимку їздила на санках і нартах (лижах). Коли потоки замерзали, дуже добре було їхати на санках, хоч і небезпечно.

Організовували різні свята, серед них потрібно назвати обжинки з цілими процесіями та спортивними змаганнями; свято Миколая – з врученням подарунків дітям; дні руської культури, походи до Талергофських хрестів та ін.

Лабов'яни любили почитати книжки, газети і погадати (поговорити) про політику.

Бджолярство теж було розвинуто у селі. Найбільших успіхів у цьому досяг Нестор Полянський, який мав велику пасіку, понад 100 вуликів, і вів справу на широку ногу, з одержанням значної кількості товарного меду. В кінці другої світової війни спочатку німецькими, а потім радянськими військами пасіці завдано значної шкоди. Серед зими солдати розкривали вулики і витягали рамки з медом, а бджоли гинули. Частину пасіки все ж таки вдалось зберегти (переховати).

Ліси, що були навкруги, давали людям роботу: дехто займався повалом лісу, його транспортуванням до тартаків (лісопильних заводів), зокрема в самій Лабові, а також до залізниці в Новім Санчі.

Полювання звірини в лісах і на полях теж дещо допомагало виживати лабов'янам. А звірини водилось немало.

Торгівля (гендель)теж була розвинена, бо в селі організовувався щочетверга продаж всякого товару, живого і неживого. Щоденну торгівлю вели жиди (євреї), що проживали в селі. Потім з'явився кооперативний рух і серед українців (товариство господарчо-кредитове «Лемко», кооператив «Руська сила»).

Оскільки с. Лабова знаходилось неподалік від словацького кордону, то в міжвоєнні часи дехто з його мешканців ходив через кордон на Словачію та Мадярщину (Угорщину). Доставляли контрабандний товар.

У пошуках заробітків лабов'яни, як і інші лемки, ходили на сезонні роботи, (як легально, так і нелегально) в Німеччину та інші країни.

Майже біля кожної хати росли фруктові дерева – яблуні, груші, сливки, черешні, горіхи (волоські або американські). Багато фруктів сушили на зиму. Стійкі сорти яблук засипали разом з картоплею до пивниці (підвалу). Це був стимул для дітей піти взимку по картоплю.

Лабов'яни любили після плідної праці або у святкові дні випити трішки горілки або кропки (ефір) і поспівати.

Такими були лабов'яни, така їх коротка характеристика.

ДЕЩО З ІСТОРІЇ

Найдавніший процес заселення на Лемківщині почався вздовж річок, зокрема Данайця. Він відноситься до доби городищ. Окремі поселення існували у період розквіту Київської Русі і Галицько-Волинського князівства, володіння яких охоплювали і територію Лемківщини.

Добре відомо, що м. Новий Санч засноване у 1292 р. на місці біскупського села Камениця, що відоме з XII ст., а ще до того був просто Санч, заснований ще раніше, тепер називається Старий Санч.

Масовий процес заселення гористної частини території Лемківщини розпочався в 1315-1320 рр., що, очевидно, потрібно пов'язувати з розширенням польської держави і витісненням українських людей, які втікали від різних утисків тодішніх можновладців, в гірську місцевість. Все починалося з випалювання лісів, розорювання землі та облаштування пасовищ.

Перша згадка про Лабову, як і деякі інші лемківські села датується 1345 р., тобто вже під час існування польської влади на цих теренах. Люди були початково відносно вільними, хоч і платили певну данину правителям. У XV ст. появилася вже панщина, розміри якої протягом XVI ст. постійно зростали.

Системою оборони цих країв були замчища, які існували біля Тилича, Навойової та Нового Санча. Комунікації XIV і XV були примітивними. Дороги прокладалися переважно долинами. Уздовж потоку Перунка і р. Камениця йшла польова дорога від Тилицького межигір'я до Нового Санча і проходила через Лабову.

У XIV ст. постало велике «Панство Мушинське», що охоплювало всі осілости над ріками Попрад, Камениця і Біла. До 1391р. воно було власністю короля, а потім дароване краківському біскупству і відоме під назвою «Панство Біскуп'є». На руїнах великого «Панства Біскуп'є – Тушинське» виникає так званий «Ключ Навойовський» від назви села Навойова, що між

Лабовою і Новим Санчом. Це була власність графів Стадницьких. Граф Францішек Стадницький купив села Лабовець, Угрин, Росток, Лосє, Складисте, Матійову, Нову Весь і деякі інші та Лабову як місто.

Перераховані села за даними історика о.Юліана Никоновича, виникли за руських князів, а з 1340 р. дістались польському королю Казимиру Великому.

Дещо про Лабову знаходимо в шематизмі греко-католицького духовенства Апостольської адміністрації за 1936 р., де написано: *«Грамотою, датованою в Забельчу з 1585 р., ствердив дідич Забельча і Лабовой Іоан Браницький, що русинові Дорошови спродав за 80 фльоренів змежний з Лабовою з означеними верхами ограничений лісовий простір враз з потоком Угрин для заложення солтиства. Кметів, що будуть зобов'язані єму до данини, має судити руським зем., волоським правом.*

Іншою грамотою, а рівно ж в Забельчу, датованою з 1591 р., надав Іван на Браничах Браницький двом рідним братам русинам Назарови і Петрови з Угрина 4 лани ґрунту в Лабовій на солтиство. Судівництво, подібно як в Угрині, має там спиратися на руським, тобто волоським праві».

Грамотою, виставленою в Навойовой Станіславом графом Любомирським «з дня 8.10.1627 р., отримав пресвітер Василій Вислоцький на основанє - за зложенієм 100 зл. на т. зв. “Демисишаківской Рілі”, приходства в Лабовой». Синові того ж пресвітера о. Василя Вислоцького, Іллі, затвердив пізніше той привилей син Станіслава графа Любомирського “Aleksander Michal Hrabja na Wisniczu i Jaroslawju” Любомирський, датованою в Навоєвой грамотою з дня 29. 05. 1696 р. Тую дотацію поширив пізніше на т. зв. “Полянну Драгоманівку” комісар князя Любомирського Станіслава з Дмосич Дмосицький, датованою в Чачові грамотою з дня 26.07.1697 р.

Первісна церква в Лабовій стояла між Лабовою і Матієвою і була спільна для мешканців обох тих місцевостей. Ще нині показують місце, де в давнині коло неї було кладовище.

За віродостойність цього промовляє, що храмовий празник в обох церквах припадає на день Покрови Пр. Богородиці, хотяй в лабівській церкві є храмовий образ св. Арх. Михайла.

Метрики проводяться від 1758 р. “

На місці згорілої церкви парох Стефан Вислоцький (1689 р.) збудував іншу, яка існувала ще в 1780 р., про що згадує її візитатор о. Бернакевич.

Лемкам доводилось брати участь у військових конфліктах, які вела влада, під якою вони перебували, часто і по різні боки тих конфліктів.

За часів Богдана Хмельницького на Лемківщині існували військові формування «Бескидників» під орудою славного Савка та його сина, які нападали на замки багатіїв. Панщина вже тоді так набридла, що частина жителів під впливом лірників, що вербували людей до козащини, покидала свої оселі та мандрувала до козацьких полків. Інших шляхта залучала до польського війська.

У жовтні 1655 р. шведи захопили Новий Санч, але вже в грудні він був звільнений з допомогою селян-лемків (в т.ч. з Лабови) і гуралів, які потім спрямували свій гнів проти шляхти, яку запідозрили у зраді.

З 1673 р. за королівським дозволом стало можливе поселення жидів (євреїв) в Новім Санчу та його околицях.

В ті часи Лабова явно виділялась за кількістю мешканців і сплати податків серед сусідніх сіл. В 1629 р. Василь Лабовський платив податок за 180 моргів поля, 1 млин і 1 лісопилку.

Лабова поступово, з року в рік, розросталася за рахунок природного приросту населення. Сім'ї в ці часи були багатодітними (до 10 і більше дітей). Потрібно зауважити, що значна їх частина не досягала зрілого віку через високу дитячу смертність.

У Державному архіві Кракова знаходиться документ з 1696 р. на право будови млина на р. Камениця, надане князем Любомирським війтові Данькові Лабовському.

Під кінець XVI і на початку XVII ст. на Лемківщині починається організація шкіл. Це були парафіальні школи, з руською (церковно-слов'янською) мовою навчання. де вчителювали священики і дяки. Вже пізніше на базі цих шкіл виникли народні (державні) школи

У 1769-1771 рр. відбуваються бої між Польщею і Росією. Сильні російські війська розбили конфедератів. Лемківське населення досить добре поставилось до російського війська (москалів), тому конфедерати (поляки) кроваво помстилися за їх позицію. Кілька сотень лемків повісили на горі біля с. Ізби. Це, очевидно, в подальшому мало вплив на політичну орієнтацію лемків.

У 1772 р. вся Лемківщина в складі Галичини перейшла під австрійську владу. Це був перший поділ Польщі.

У час австрійської влади правили великі магнати і польська шляхта. Мовою урядовою практично залишилась польська. Тільки на нижчих рівнях можна було послуговуватись руською мовою. Більше як половина вчителів у школах були поляками.

Давня історія Лабови ще мало znana. Знаємо, що в книжці Івана Красовського (1993 р.) згадується про 21 родину на прізвища (за 1787-1788 рр.) Бобак, Вислоцький, Войтович, Врона, Гвоздь, Дуда, Кавейчик, Кулянда (2), Лабовський (2), Масира, Мурдза (3), Пеляк, Русин (3), Хилий і Швайка. У сусідніх до Лабови селах нараховувалось: 29 родин в Угрині, 9 – в Котові, 22 – в Лабівці. У 1883 р. в Лабові проживало 1197 жителів, з них 869 греко-католиків, 79 – римо-католиків і 250 євреїв; в Лабівцю – 56 греко-католиків, в Угрині – 545 греко-католиків, а Котові – 274 греко-католиків.

З метричної книги знаємо, що в Лабові народжуваність дітей становила:

1870 р. – 26 дітей

1880 р. – 28 дітей

1890 р. – 29 дітей

1900 р. – 28 дітей

1910 р.– 29 дітей

1920 р. – 19 дітей

1930 р. – 31 дітей

1940 р. – 28 дітей.

У 1848 р. відмінено панщину, але за її повну ліквідацію прийшлося боротись ще не один рік.

Документально відомо, що в 1862 р. в Лабові існувала однокласна школа, в якій навчалось 47 учнів, а вчителював Михайло Хомік. У 1868 р. кількість учнів зросла до 84. Однокласна школа була і в 1910 році, а вчителював Казимир Червінський.

Ліквідація панщини і послаблення гніту сприяли пробудженню свідомості народностей, що проживали в Австро-Угорській імперії. Вони хотіли довести свою належність до відповідних народів і здобути певну автономію чи самостійність.

Саме тоді в усій Галичині, і на Лемківщині зокрема, з'явилася суспільно-політична течія під назвою «москвофіли», які виступали за об'єднання всіх слов'янських народів під владою російського царя. Вони не визнавали українського народу як окремої нації та відповідно не визнавали права на самостійне існування українців. Вони запровадили російський (царських часів) правопис і насаджували російську мову, яка для лемків на загал була дуже далекою і мало зрозумілою. Провідниками цих ідей були переважно священики і частина інтелігенції (учителі, лікарі і т.д.) Вони відповідно не визнавали лемків (русинів) за українців. Причина у всій цій плутанині, на нашу думку, була в нерозумінні тотожності слів «русин», «руський», «український» і відмінності від «росіянин», «русский», а також зацікавленість у цьому царської Росії.

Лемківщина була найбіднішою частиною Галичини. Від зубожіння лемки (переважно селяни) рятувалися еміграцією до Америки. Початок еміграції, за різними джерелами, припадає десь на 1865-1877 рр., а основна – на кінець XIX і початок XX ст. Еміграція була настільки значною, що приріст

населення припинився. Лише невелика частина емігрантів повернулася до краю. Привозили долари, купували землю, ліси та інші маєтки. Як, наприклад, Юрко Кишицький з сусіднього села Нова Весь, який прибув до Америки в 1870 р., через 10 років повернувся у своє село та жив на зароблені гроші. Ілько Пивоварник з Угруна емігрував до Америки десь у 1874-1875 рр.

Маємо дані, що 20 червня 1910 р. через м. Бремен до Америки виїхав з Лабови Бобак Семен, Мончак Теодор, а також Вислоцький Петро з Котова.

Сезонно лабов'яни виїжджали на роботи до Угорщини та Німеччини.

В шематизмі, що вже згадувався, пишеться: “В році 1898 основано в Новім Санчі на статутах т-во під назвою “Руска бурса в Новім Санчі”. Членами та основателями були о.Теофіл Качмарик, о.Гавриїл Гнатишак, о.Йосиф Мохнацький, о.Юліан Дуркот, о.Мирон Челюнчакевич, о.Еміліан Венгринович, Василій Яворський, Петро Лінинський, Іван Черкавський, Іван Іванишов і Василій Твардієвич.

У 1898-1899 роках бурса вміщала 20 вихованців. Першими з них були Іоан Богуцький, Ярослав Перфецький, Віктор Хорощак, Александер Чичило, Іоан Русиняк, Василій Дзюба, Димитрій Кобаній, Симеон Хома, Юліан Тимінський, Тит Богачик, Василій Мілянюк, Володимир Греняк, Ігнатій Полянський, Стефан Лавровський, Стефан Тимінський, Іоан Полянський, Юліан Островський, Пімен Костельник, Софрон Луканич і Григорій Пирог. В році 1899 креовано в Новім Санчі греко-католицьку гімназіальну катехитурю. Першим катехитом був о.Ю. Генсьоровський, який zarazом став управителем бурси.

За численні жертви в краю і Америки, а головню за княжий дар у висоті кілька тисяч ринських Венедикта Мійського, старшого інженера намісництва у Львові, закуплено в році 1900 простору площу при вул. Ягелонській з двома домами і тут приміщено бурсаків, котрих число виросло в 1900 році до около 60. В тім то році переіменено назву товариства на

“Руская бурса ім. Венедикта Мейского”, а в три літа пізніше на купленій площі побудовано ще один мурований дім для цілої бурси.

В часі перших загальних зборів Товариства, які відбулися в липні 1901 року, наступив між членами-основателями розлам, який дав причину для заснування другої бурси під назвою “Українська бурса в Новім Санчі”. На пропозицію о. Т. Качмарчика учасники загальних зборів видалили з Товариства члена-основателя Петра Лінинського. За видаленням упійнувся Василь Яворський, який на знак протесту заявив, що виступає з Товариства. З початком слідуючого навчального року оба згадані заснували другу бурсу, яку назвали українською, яка давала приміщення 50 ученикам, удержуваних фондами Василя Яворського.

Коли обі бурси мали 110 учеників, в польській бурсі було всього 30 учеників. Началось переслідування наших бурс, особливо вихованців бурси ім. В. Мейского. Головну роль тут відіграв директор гімназії Станіслав Ржепінський і професор Блажей Славомірські, назвисько якого записано чорними буквами в душах тодішніх сандецьких бурсаків. Ученики втікали перед переслідуванням тих педагогів, або кидали школу, або переносились до гімназій інших місцевостей (головно до Сянока і Ясла), або виїжджали за границю (Америка, Росія). З той же причини число греко-католицьких учеників у сандецькій гімназії почало зменшуватись. О. Ю. Генсьоровського усунуто з катихетури в Новім Санчі, а на його місце покликане о. З.Лехницького, котрий, крім катихетури, обняв управу “Українською бурсою”. Настоятелем Русской бурси ім. Мейского були по черзі Мик. Секунда, д-р Іоан Черлюнчакевич, Теофіль Костецкий і Йоан Гасай.

Обі бурси діяли до серпня 1914 року. З вибухом світової війни посипалися зі сторони австрійських державних властей тяжкі репресії проти цілої лемківської суспільності, особливо проти інтелігенції, яку посуджували в симпатії до Росії.

У зв'язку з цим тодішнє Галицьке намісництво у Львові рескриптом з дня 4 серпня 1914 року припинило діяльність товариства Русская бурса ім В. Мейского, а його членів арештовано і вивезено до Талергофу і Відня.

По світовій війні повітовий суд, відділ I в Новім Санчі на внесок місцевого староства рішенням дня 26 квітня 1919 р НС I 1148 установив для оборони маєткових справ Т -ва куратором місцевого адвоката Маврикія Кербеля, котрий своє управління поширив так далеко, що, не повідомивши про свої кроки живучих ще членів, звернувся до повітового суду з внесенням о позволення на продаж цілої реальності того ж Товариства.

Дозвіл той отримав ухвалою суду з дня 14 вересня 1921 р. НС 1148/19. Цілу ту реальність з домами набув на власність магістрат міста Новий Санч контрактом купна - продажі з дня 30 вересня 1921 року, затвердженого в суді дня 10 жовтня 1921 року за ціну 935 634 марок польських.

О зворот тої реальності виточило Т - во “Руская бурса ім В. Мейского” судовий процес, який до сего часу не є укінчений.

Греко-католики Нового Санча в релігійній області користали початково з бічного престолу в місцевім парохіальному костелі, на яким дозволено їм відправляти читані Служби Божі.

Позаяк число греко-католиків зростало, показаласть потреба будови власної церкви. На згаданій парцелі на вул. Ягайлонській розпочато в 1902 році будову греко-католицької церкви. Будову допроваджено до заложення фундаменту і муру на кілька метрів висотою. По причині різних інтриг, які постали наслідком постійної боротьби між руськими і українцями, адміністраційні власті ставляли будові різні перешкоди, а накінець зупинили будову під закидом, що фундаменти заслабо побудовані.

Старанням о. Зах. Лихицького та фондами Василя Яворського перестроєно з кімнати місцевої “Просвіти” при вул. Кунекунди, 8 на богослужбну каплицю, яка служить для релігійних потреб донині.

Василій Яворський за заслуги положені для церкви, зістав в 1924 році відзначений папським орденом "Oro Escelesia et Pontifice". Метрики провадяться від 1911 року."

Кілька літ перед першою світовою війною почала виходити перша лемківська газета «Лемко», яка друкувалася в Новім Санчі. Редакторами та видавцями були Дмитро Вислоцький – наш лабов'янин, знаний під псевдонімом «Ваньо Гунянка», та Іван Русенко. Газета була дуже популярна і виходила досить великим тиражем. Газета мала народно-просвітянське спрямування москвофільської орієнтації, з гумористичним додатком та карикатурами І. Русенка. Д. Вислоцький видавав також календарі та лемківські пісні.

Десь на початку XX ст. почали засновувати бібліотеки. В Лабові існувала бібліотека ім. М. Качковського, яка мала хоч і не дуже велику (біля 300 томів), але різнопланову літературу. Це книжки самого М. Качковського і його однодумців, журнал «Наука», історичні книжки, книжки релігійно-морального змісту, російська класика та інш. Під час першої світової війни австрійські жандарми розгромили бібліотеку та її фонди, які потім були відновлені.

Зберігати русинські книжки стало небезпечно, влада зразу могла запідозрити у москвофільстві та покарати.

1 вересня 1914 р. почалася перша світова війна. Оголошено мобілізацію. Дуже багато лабов'ян потрапило в армію. Воювали вони на російському та італійському фронтах. Не всі повернулися з цих боїв. Багато стало каліками, інші впродовж кількох років після війни повертались із полонів, зокрема із російського. Не маємо можливості перерахувати всіх, хто брав участь у цій війні, але серед них були Гнат Полянський, Гнат Пелячик, Іван Калиняк, Юліан Войтович, Дмитро Кулянда та інш. Всього десь понад 50 чоловік.

На початку війни почались арешти серед священиків та інтелігенції, а також простих селян, яких запідозрювали у симпатіях до Росії. Арештованих

вивезено в табір Талергоф, що біля Граца (Австрія). Тримали їх спочатку під голим небом у сосновому лісі. Тільки потім побудували з дощок бараки. Серед арештованих лабов'ян було 22 чоловік (див. додатки), серед них – священник Іоан Дуркот і вчитель Казимир Червінський. Із с. Лабівець було забрано 16 чоловік (3 померли), з с.Котів – 3, із Нової Весі – 9.

Частина інтелігенції та селян з Лемківщини потрапила до гарнізонної тюрми у Відні, в т.ч. Дмитро Вислоцький. Воєнний трибунал присудив їм на смерть, як зрадників австрійської держави. На захист виступили іноземні державні діячі, представники папи, графиня Софія Замойська із Потоцьких. Вони добилися для них амністії, тому їх було відпущено на волю.

Під час війни Лемківщина досить швидко опинилася під окупаційною російською владою. Вже 2 грудня 1914 р. російська армія зайняла Новий Санч. Особливо великі бої були біля Горлиці на початку травня 1915 р., де російська армія зазнала поразки.

Війна полишила могили по всій Лемківщині, а каліки і полонені повертались додому ще кілька років після її закінчення. Повернулись (хто вижив) і в'язні концентраційного табору Талергоф.

Розпалась Австро-Угорщина. Представники старої влади повтікали з Лемківщини. Лемки відчували себе вільними, почали творити свої республіки (у Фльоринці, Гладішеві, у Вислоці). Але коли Польща, зміцніла то ці республіки ліквідувала, а їх організаторів арештувала за зраду вже польській державі. Правда, після суду їх відпустили.

В українсько-совєтській війні (1918-1920 рр.) брав участь в боях над Дніпром Іван Ільницький (1888-1943 рр.) з Лабови. Після виходу полонених з табору, що знаходився в Домб'ю під Краковом, у селі появилися вояки УНР, яких у нас називали наддніпрянцями. Двоє із них одружилися в Лабові.

Дехто з лемків думав, що з настанням Польщі як слов'янської держави їм стане краще жити. Та дарма. Польща дуже вороже ставилася до всіх інших слов'янських народностей. Старалася різними способами ополячити всіх. Лабов'яни, як і всі лемки, на собі відчували тиск і

дискримінацію на політичному, економічному, мовному та релігійному ґрунті.

Економічна ситуація була складною, тому що лемки не мали можливості працювати на фабриках і заводах, здобувати добру освіту. Навіть будівництво в Лабові лісопильного заводу (тартаку) не дало їм роботу. Збудували бараки і поселили прибулих поляків, що зайняли всі посади, до сторожа включно. Тартак працював на паровому приводі. Мав спеціальні колії для підвозу дерев і розвозу дощок.

На приріст польської людності мав неабиякий вплив великий землевласник граф Стадніцький, а особливо національна політика польської держави, метою якої була полонізація корінної руської людності. В 20-х роках граф Стадніцький наділив землею і будівельними матеріалами кількох легіоністів Пілсудського, і вони при фінансовій допомозі держави утворили присілок «морги» (назва походить від наділених моргів поля). Завдяки допомозі держави і графа в 1931-1935 рр. побудовано костел і плебанію, а для потреб польської школи граф подарував будинок навпроти ринку.

Заробітки лемкам давали тільки фірманство (перевезення возами і саньми лісу та інших вантажів), і деякі дрібні промисли, а також контрабанда через польсько-словацький кордон.

Знову відновила еміграція на американський континент, але швидко практично припинилася, тому що в США почалася велика економічна депресія.

У 1920 р. була заснована пожежна організація під назвою «Запорожець». Засновником і першим комендантом її був Дмитро Ковейчик. На початках мали для гасіння пожежі ручну помпу, а з 1935 р. – мотопомпу. Пожежниками були тільки лемки. Перед війною комендантом був Іван Бабей.

В 20-30 рр. ХХ ст. значно активізувала свою діяльність «Просвіта» та інші організації та партії українського спрямування. На ці процеси мав значний вплив перемишльський Єпископ Й. Коциловський. А в Лабові – о. Степан Корнова. Русофільські організації втрачали свій вплив, особливо серед молоді.

15 червня 1928 р. Польський сейм видав розпорядження про впровадження назви «український», замість «руський». Навчання в школах велося польською мовою з вивченням (у різні навчальні роки) руської (лемківської) або української мови.

У 1934-1939 роках виходив в м.Криниця тижневик «Лемко» (редактор М.Трохановський).З січня 1934 р. появилась українська просвітянська газета «Наш Лемко», що виходила у Львові (редактор Таранько). Діяли в той час різні політичні партії, частина з яких були підпільними. До підпільних належала і комуністична партія Польщі. Із свідчень Томи Пелячика знаємо, що осередок цієї партії був у Лабові. Виявляється, що комуністи - лемки допомагали у переправі «добровольців» в інтернаціональну бригаду в Іспанію, збирали підписи під листом в радянське посольство у Варшаві з проханням про переїзд (переселення) в Радянський Союз.

У 1935 р. Рада Гміни під головуванням війта Йосифа Вислоцького прийняла постанову про будівництво нової школи. Місцем будівництва було обрано торговицю, яку перенесли над ріку Каменицю. За 1938-1939 рр. школу було збудовано, вона мала три класні кімнати та три квартири для вчителів.

1 вересня 1939 р. розпочалася друга світова війна. Почалися масові арешти серед лабов'ян. Схоплених відправили в концентраційні табори Береза Картузька і Костопіль. Серед арештованих були Пелячик Тома, Полянська Леся, Станко Йосиф , лікар Іван Смолінський та інші. Багатьом вдалось втекти ще при транспортуванні, а інші повернулися додому після окупації Польщі Німеччиною.

Через кілька днів після початку війни (6 вересня)лабов'яни побачили гордовитих переможців, що наступали з півдня, із Словаччини, у напрямку Нового Санча. Окуповану Польщу було поділено на дві частини. Лемківщина потрапила до утвореного Генерального губернаторства, яке було поділено на 4 дистрикти. Лемківщина відійшла до Краківського дистрикту. Генеральним губернатором став затятий прибічник Гітлера Ганс Франк, який столицею

обрав Краків. На селян накладено великі контингенти на м'ясо, молоко, зерно і картоплю. За здане видавали пункти (талони), на які можна було купити тільки деякі товари (сигарети, вироби із заліза і т.п) і то з великими труднощами.

Біля Освенціма німці почали будувати найбільший у Європі концентраційний табір, який на Заході відомий як Аушвіц. У цій фабриці смерті побували вісім лабов'ян, з яких чотири було спалено в газових камерах (див.додаток).

Всюди були утворені гета, в т.ч. і в Лабові, куди зганяли жидів (євреїв) і циган. Незабаром (1940 р.) їх перевезли до Нового Санча, і там вони були знищені. Гітлерівці стратили 12 тисяч мешканців Нового Санча, що становило 33% від усього населення міста. Ще 8 тисяч було знищено сільських жителів, що належали до Новосанчівського повіту. Вижили тільки одиниці, з тих які пройшли концентраційні табори або зуміли втекти на схід, в Радянський Союз (родина Фреїв).

16 листопада 1939 р. уряди СРСР і Німеччини підписали договір про обмін населенням. В Новому Санчі була створена репатріаційна комісія, представники якої їздили по селах, скликали віча та агітували за виїзд до СРСР і, звичайно, обіцяли «масні пироги». Згоду на виїзд дала невелика частка лабов'ян, десть біля 80 чоловік, які були переселені в кінці лютого і на початку березня 1940 р. Серед них були і прихильники москвофільства, і комуністи та свідомі українці. Причини у кожного були свої. Одні їхали, керуючись своїми політичними уподобаннями, інші втікали від економічної скрути, надіючись на краще. Частина втікала від політичних репресій. Все це відбувалося, незважаючи на контрагітацію тих втікачів від радянської влади, які прибули на Лемківщину з України.

Переселенці з Лабови були розселені в межах Тернопільської області (Підгаєцький і Копичинецький райони). Їм було надано житло колишніх німецьких колоністів, які виїхали до Німеччини. Вони одержали також і

землю. Правда, невдовзі в деяких селах почали організовувати колгоспи, і землю у людей було відібрано.

Серед поселенців були як сімейні, так і несімейні, що позалишали свої родини в Лабові. Молодь влаштовувалась на різні роботи в містах, зокрема в Золочеві, Підгайцях, Чорткові, у Львові та інших містах. Молодь призовного віку забрали до війська. Життя переселенців не було легким. Тому багато з тих, що виїхали в 1940 р. з Лабови, у 1942-1943 рр. повернулися назад, у рідне село.

У жовтні 1939р. в Новому Санчі почав діяти Український Допомоговий комітет, на чолі з о. О.Кузьмою. Почалась розбудова українського шкільництва, метою якої було дати кожній дитині школу з українською мовою навчання і з українським учителем. Загальне керівництво шкільництвом здійснювала німецька влада. У Лабові була велика українська школа, де діти навчалися впродовж 6-7 років. Заняття велись українською мовою, тільки в старших класах вивчали німецьку мову. Директором школи був С.Варшава, а вчителями – Анна Ільницька, Олесневич, Дзиндра (діяч ОУН). Релігії навчав о. С.Корнова.

У Криниці була організована в 1940 р. учительська семінарія, яка готувала вчителів для українських шкіл. Семінаристами були сини і дочки працьовитих лемківських родин, які жили в селах поблизу Криниці, серед них, звичайно, і лабов'яни: Марія і Юлія Калиняки; Марія і Варвара Кулянди; Дарія і Марія Корнови; Стефанія Олесневич, Петро Жилич, Ольга Тарас, Іванна Бабей, а також Любов і Мирослава Кобанії з сусіднього села Угрин.

У Лабові була також невелика польська школа з початковими класами.

В Лабові був створений відділок української поліції, але у важкі часи він не зміг захистити селян від бандитських формувань.

Уже влітку 1940 р. гестапо провело арешти серед української інтелігенції.

Під час війни на Лемківщині було багато емігрантів з Галичини та Волині, в т.ч. члени ОУН Дзиндра і Олійник, які поширювали національну свідомість серед населення. Активно працювали просвітянські організації, поживавилася кооперативна діяльність.

Вістка про акт відновлення в 1941 р. у Львові Української державності донеслась і до Криниці, де була оголошена на зборах. Сюди прибули делегати з усіх навколишніх сіл. Німецьке гестапо намагалося не допустити маніфестації, але вона все-таки відбулась, хоч і прискореним темпом. Представники сіл рознесли цю вістку по всіх селах. Гестапо не дрімало, почало арештовувати активних людей, особливо прихильників української національної ідеї. Серед них був і наш лабов'янин Сергій Войтович.

В'язень табору Освенцім Степан Лемко з Лелюхова на сторінках журналу «Лемківщина», №4 за 1991 р. згадує: «Працюючи на дорозі, бачив я щодня транспортування хворих, нездібних до праці, в'язнів до крематорій. Між ними був наш лемко із села Лабови, агроном Сергій Войтович. Побачивши мене, крикнув слабеньким голосом: «Степане! Візьми мою пайку хліба, вона мені вже не потрібна, везуть мене до крематорії...» Хоч правдою є, що цей раз везли його щойно на «ревір» (табірна лікарня), звідкіля приділили його ще раз до роботи, і через пару тижнів я помагав йому, ведучи попід руки, дістатись до місця праці. Останні два тижні він лежав під бараком і вичікував смерті. Працюючи зо мною, він висказав такі послідні слова: «Степане! Дякую тобі за поміч. Ти, напевно, діждеш волі – здорови моїх родичів і всю мою рідню та розкажи їм про це пекло на землі». Наша розлука була дуже болюча, яку може відчутти лиш той, хто пережив таку розлуку в «пеклі на землі».

Мій друг Сергій відійшов у вічність, а я, з молитвою на устах, пішов до своєї невідільницької праці – будувати дорогу. Як довго?...»

У 1940 р. у Польщі була створена конспіративна віськова організація під назвою Батальйон хлопський (селянський). Його початкова назва була

Хлопська стража (селянська охорона). Декларувала ця організація (а діяла вона в Новосанчівському повіті), охорону сіл при збиранні контингентів, забиранні людей до Німеччини та боротьбу з каральними акціями німецької влади. Лабов'яни відчували їхню діяльність не проти німецької влади, а разом з Армією Крайовою спрямовану проти лемківського люду, що особливо проявилось в кінці 1944 р. Саме вони закатували директора школи С. Варшаву, кооператора Григорія Копчу, Юліяна Тараса, Феціцу, а також вчителів з с. Угриня – Івана Кобаня та його дружину. 21 вересня 1944 р. було спалено в Лабові плебанію (житло священика) і багато хат сільських активістів. Ці репресії є ілюстрацією до відомого польського лозунгу – «вогнем і мечем». З польських джерел нам відомо прізвища цих «людей», в т.ч. і лабов'ян, що були їх поплічниками, але вони не заслуговують того, щоб бути тут названими. Згадаємо тільки промовисте псевдо їх керівника – «Татарин».

Припинити цей розбій і захистити лемків від страхіть вдалось тільки Українській Повстанській армії, яка прийшла на допомогу лемкам.

Лабов'яне, особливо молодь, часто переховувались ночами в лісах, потоках, нежитлових будівлях, рятуючись від вивезення на примусові роботи до Німеччини в період проведення облав, про які все-таки час від часу вдавалося дізнатись. Більше 20 людей, переважно молодих, не оминули тієї долі та були вивезені до Німеччини на примусові роботи.(див. додаток). Під кінець війни німецькі поліцаї ловили людей і примушували копати окопи, якими, як потім показав хід війни, німці не змогли скористатися.

Із секретних донесень у Берлін від 20 листопада 1942 р. відомо про існування нелегальної організації ОУН (Бандери) у Новому Санчі. Було арештовано одного активіста і трьох прихильників цієї організації.

З 1 вересня 1944 р. діти, як звично, пішли до школи, але через декілька тижнів навчання було припинено, а в школі влаштували військовий госпіталь. Фронт наближався. У жовтні в горах висадився з повітря десант радянських військ, який два рази вночі відвідував Лабову для збору харчів.

Вони принесли чутки, що лемки будуть виселені в Україну. Німецькі війська, які пересувалися через Лабову або ставали в ній на відпочинок, мали вигляд пошарпаних, деморалізованих озброєних людей. З їх уст часто звучало: «Гітлер капут». Лабову декілька разів піддавали бомбардуванню і кулеметному обстрілу з повітря.

У січні 1945 р. німецькі частини відступили в напрямку Нового Санча, залишаючи склади зброї. Вранці на Йордан Червона Армія (І Гвардійська армія 4 Українського фронту під командуванням генерал-полковника А.Гречка) вступила у Лабову без бою, бо німці втекли ще напередодні. Військо принесло вже не чутки, а розпорядження про виселення лемків.

У Лабові почала функціонувати польська влада. Ліквідували українську школу, а навчання, яке відновилося на початку березня, було переведено на польську мову. Вчителі залишались попередні, а директором школи став поляк. Учнів з польської школи приєднали до українських, і навчання велось у новій (колишній українській) школі.

Незабаром після приходу Червоної армії майже всі чоловіки, не тільки хлопці, були забрані до війська під виглядом «добровольців» і потрапили в солдати 4 Українського фронту. Через 2-10 днів вже воювали на території Чехословаччини і закінчили війну в Празі або під Прагою. Не всі повернулись у свою рідну Лабову. Частина їх спочила (за влучним виразом) на престолі «боротьби з фашизмом» за вашу і нашу свободу. (див. додаток). Ті, хто пережив воєнну м'ясорубку, не думали, яка їх чекає нагорода з рук визволителів і польської комуністичної влади. Можна тільки собі уявити, яке велике здивування було у них від вигляду порожніх господарств (газдівок), залишених виселенцями до Радянського Союзу. Не забарилась і друга «подяка» у вигляді «Акції Вісла» в липні 1947 р.

Після такої мобілізації в селах залишилися тільки діти, жінки і чоловіки похилого віку.

Лемківськими селами продовжували ходити польські банди, палити хати, грабувати майно, вбивати людей. Рятунком для лемків залишалася тільки Українська Повстанська армія (УПА). Вона вела боротьбу з бандами, що на деякий час забезпечувало відносний спокій. Невдовзі тут з'явилася регулярна армія війська польського. Бої тепер велися між УПА і військом. Тут діяли сотні «Біра», «Бродича», «Бурлаки», «Гриня» та інші. 27 червня 1946 р. підрозділ «Горислава» здійснив успішну атаку на міліцію в Лабові, де захопили значну кількість зброї, а також автомобіль з харчами та ліками, який їхав з Нового Санча до Криниці.

Евакуаційні комісії в терміновому порядку агітували, погрожували та складали списки на виїзд до СРСР. Це, в першу чергу, стосувалося тих, хто вже був в Україні та повернувся назад після початку війни між Німеччиною та СРСР. У них згоди ніхто не питав. Вже в середині березня 1945 р. в Лабові лунали плачі, крики, ревіння худоби, гавкіт та завивання собак. Перші лабов'яни вантажили своє майно на вози і машини, гнали худобу до залізничної станції в Новім Санчі. А там – товарні вагони і рух на схід. Це були ті, хто вже в 1940 р. переселився в Україну. Вони їхали в уже знані місця – на Тернопільщину. У дорозі ще була зупинка в м. Хирів, на Львівщині, де три дні знаходилися в провірково-фільтраційному пункті НКВС СРСР – шукали підозрілих. Цей переїзд тривав три виснажливі тижні. Переселенцями, як їх тут на Україні називали, були переважно жінки, діти і старші люди. Чоловіки ще не повернулися з війни, полонів та примусових робіт з Німеччини.

Зустріли переселенців у Галичині не дуже привітно, іноді навіть вороже. Це, зрозуміло, йшлося про землю і будівлі, які припали лемкам. А могли б дістатися місцевим людям. Тим, хто виїхав першим, прийшлося жити у місцевих людей по кілька місяців, до виїзду поляків у Польщу. Ті, хто прийняв нас тоді до себе, були добрими людьми і помагали нам. За це ми їм, звичайно, дуже вдячні.

Працьовиті лемки швидко обжились на новому місці, чим з кожним роком здобували до себе все більшу повагу. Вони мали певну культуру землеробства, вміли вирощувати деякі культурні рослини, які тут були мало поширені. Тримались лабов'яни досить дружно, ходили одні до одних, помагали один одному. Подібно тримались усі переселенці, не тільки лемки. Вони допомагали і хлопцям з підпілля, свідомо чи несвідомо, але це було повсюдно, за що деякі з них понесли кару і відсиділи в таборах Півночі та Сибіру могутньої тоді імперії, як, наприклад, Тома Пелячик.

Нагрянула колективізація, порівняла всіх. Понесли втрати всі: як місцеві, так і переселенці. Зникли земельні проблеми. Залишилось спонукати дітей до навчання, показуючи щоденно, як важко безоплатно працювати на землі, що не належить тобі, як здирають з селянина все: зерно, м'ясо, молоко, яйця, а ще гроші у вигляді податків і різних обов'язкових позик. Справді: “дери та дай і просто в соціалістичний рай”. Та ще примусово поступай у комсомол, а потім і комуністичну партію. Не поступиш у комсомол – виключають зі школи. Діти і молодь пішли вчитись, хто в школи, інші в технікуми та інститути. Частина здобувала професії механізаторів (трактористи, шофери, комбайнери).

Діти швидко освоїли місцеву мову і не виділялися серед інших. Поступово негативне ставлення до лемків, за окремими винятками, зникло. Це особливо виявилось у змішаних шлюбах, що на початках було рідкістю. Частина лемків, в т.ч. і лабов'яни, що мали дещо кращу освіту (6-7 класів), ліцеї, гімназії, поступово почали займати посади бригадирів, секретарів, голів і директорів, медичних сестер, агрономів, вчителів, ветеринарних лікарів, кіномеханіків і т.п.

Молодша генерація здобула наукові ступені кандидатів та докторів наук, доцентів та професорів.

Повернемось у своїх спогадах знову до Лабови 1945 року.

Радянське КДБ арештувало десять людей, серед яких були вїйт і солтис села та його син. Їх відправили аж у Якутію, а п'ятеро дівчат (див.

додаток) потрапили в табори на Кавказ. Реальних підстав для арешту не було. Очевидно було потрібно мати безоплатну робочу силу для будівництва соціалізму.

Невелика частка лабов'ян, що вже в березні залишили свої домівки і переселились в Галичину. Всім іншим потрібно було вирішувати, що робити. Переселятись чи непереселятись і куди? Більшість вважали, що якщо переселятись, то на Велику Україну, де добра земля (чорнозем). Інші вирішили доки можливо не рухатись нікуди – залишитись на місці. Так і сталося.

Переселення чи виселення продовжилось. Поїзди везли наших лабов'ян у східні області України. Найбільша їх кількість опинилась у Полтавській та Сумській областях. Пізніше частина Полтавської області відійшла до Київської, зокрема Яготинський район, де і до сьогодні проживають лабов'яни та їх нащадки. Вони, покидаючи Лабову, забрали з собою частину церковного майна і дзвін.

Зустріли переселенців приблизно так як і в Галичині, називаючи їх поляками. Становище їх було дуже важке через відсутність відповідного житла. Довелося жити у різних, не пристосованих для проживання будівлях або в землянках. Там панувало колгоспне господарство, що ще більше відлякувало прибулих. Частина була змушена змиритись і вчитися виживати в нових умовах, умовах колгоспного ладу.

Багато з тих, хто виїхав у східні області України, потім перебралися до своїх у Тернопільську, Львівську та Станіславську (тепер Івано-Франківську) області, де можна було ще віднайти вільне житло. Багато хто думав, що світ зміниться і буде можливість повернутися до рідних домівок, але час неспинно йшов, і вже для більшості лемків - лабов'ян українська земля стала навічно рідною.

З другої половини 1945 р. багато з розкиданих по світі людей поверталось до своєї Лабови. Повертали з німецької неволі (примусових

робіт), з Червоної Армії, концентраційних таборів. Раділи, хто зустрів тут родину, інші після відпочинку вирушали на схід до своїх родин на Україну.

А життя в Лабові потроху нормалізувалось. Господарі мали багато роботи, бо обробляли не тільки свою власну землю, а й ту, що полишили рідні та близькі, яких виселено в Україну. Побільшали стада худоби, свиней, птиці.

24 липня 1945 р. представники лемків Новосанецького та інших повітів були в Президії Ради Міністрів у Варшаві і вимагали, щоб лемкам, які бажають залишитися в Польщі, було забезпечено вільний національний розвиток. Дещо обіцяли, але заради «спокою» рекомендували переселитися до СРСР. На той час у Лабові залишалося ще майже 50 сімей (родин).

Відносно «спокійно» пройшов 1946 рік. 28 березня 1947 р. було вбито в бою з УПА командуючого 2-ї Армії Війська Польського генерала К.Сверчевського, який наскочив на засідку «Гриня» і «Стаха». 24 квітня 1947 р. Президія Ради Міністрів Польщі ухвалила депортувати лемківське населення, що ще залишилось на рідних землях, на захід. Акція мала кодову назву «Вісла». Мета депортації – ліквідація УПА та підтримки її з боку лемків, а також позбутись лемківського (українського) питання взагалі.

Весна 1947 р. в Лабові швидко проминула. Але було тривожно. Наступило літо. Ще жнива не почалися. Чекали лабов'яни доброго врожаю, але збирати його не довелось. Акція «Вісла» вимітала лемків зі своєї рідної землі. Депортація лабов'ян відбулась 6-15 липня 1947 р.

Спочатку виселено 181 чоловіка, а потім ще 9 чоловік. Українців у Лабові не залишилося ні одного, лише 45 чоловік поляків. Як це відбувалося? Ось як згадує про це Любомира Мончак – Жиліч: «Як нас виселяли, мала я 7 років, але ніколи не забуду той день, коли військові стояли на подвір'ї і чекали, щоб ми залишили хату. Мій батько клякнув в кухні при столі: молився і плакав, а я з ним. То було страшно як з нами поступали... Я до сьогодні, часом (але рідко), їду в ті краї, і то вже за Краковом дістаю підвищений тиск, а як доїжджаю до Лабови, то мені серце так і калатається,

що боюся, щоб не обірвалося. Це для мене до сьогодні велике пережиття». І це спогад через 50 років!

А ось згадки Надії Вислоцької: «Людей, яким вдалося залишитися ще на два роки на рідній землі, депортовано на захід під час операції «Вісла» під конвоєм озброєного війська у 1947 р. Люди могли взяти з собою те, що вміщалося на одну фіру з конем, і максимум дві корови. Довгу колону возів військові погнали на залізничну станцію у Новому Санчі. Тут переночували під дощем, а вранці завантажено в один вагон по дві родини з худобою і статками. Був початок літа, спека, худоба ревіла від спраги і голоду, а стривожені люди не знали, куди їх везуть. В Явожні транспорт зупинився. Військові ходили вздовж вагонів, вичитували деякі прізвища людей і кудись забирали. Потім виявилось, що на допити. Поверталися зі слідами катувань. Троє людей не повернулось, бо їх запроторено у карний табір праці, де без суду тримали до літа 1948 р. Після цієї процедури транспорт рушив у дальшу дорогу і по кількох днях зупинився на станції Любінь Вроцлавського воєводства. Тут представники державного уряду розподілили людей по кілька родин до різних сіл Любінського повіту. Наша родина була в групі, яку направлено до колишнього німецького господарства, де вже раніше поселено лемків з більш східних сіл. Хати були вже зайняті, і для нас залишилось місце у стайні. У тій стайні примостилося сім сімей. А як же жити в таких умовах? То й почали шукати інших місць. Шукаючи, зустріли інших бідолашних лемків, і до них стягнулися в село Немстів. Село було довге, і були ще в ньому порожні понищені хати, так що всіх разом лемків зібралось близько 30 родин.

Життя у чужому і неприхильному оточенні польської більшості не було легким. Відсутність церкви, школи, культурних установ сприяло асиміляції. Початково люди намагалися зберігати свої звичаї, але з часом і відходом старшого покоління все почало занепадати. Тим більше, що і польська влада ставилася вороже до непольського населення. Протягом 60 –

ти років життя в розпорошенні народжене на чужих землях покоління загубило тотожність до своїх батьків (за винятком одиниць)”.

Під час акції «Вісла» проводились окрім депортації людей, арешти та відправлення у післявоєнний табір Явожно. Петра Беймука арештували в Лабові, а Антонія Войтовича та Івана Кидоня зняли з поїзда при транспортуванні на захід, на землі, які відійшли до Польщі від Німеччини після переділу кордонів. Всі були розселені таким чином, щоб в одне село не потрапило більше 2-4 сімей. Так швидше відбудеться асиміляція, і проблема лемків-українців зникне. Людей чекала велика біда. Хати дістались розвалені. Обробляти землю не було чим і вже пізно (середина літа). На зиму кормів заготовити було важко. Але ти, лемку, мусиш вижити!! Дякувати Богу – вижили.

От і сумний кінець історії лемківського села Лабови, дорогого серцю ні в чому не винних людей, села нашої пам’яті.

СПРАВИ ЦЕРКОВНІ

Вважають, що лемки прийняли християнство східного обряду можливо через Моравію, де проповідували Кирил і Методій. Перші єпископи знаходилися у Кракові. А у другій половині XI ст. Лемківщину приділено до Перемишльської єпархії. З прийняттям унії (1595 р.) деякий час на Лемківщині були два єпископи (православний і уніатський). З 1692 р. вся Лемківщина належала до Перемишльської греко-католицької єпархії. Після першої світової війни десь третина церков Лемківщини перейшла на православ'я, що спричинило певну ворожнечу між людьми.

У Лабові, завдяки старанням о. С. Корнови, церква залишилась греко-католицькою, хоч прихильників православ'я не бракувало.

10 лютого 1934 р. Апостольський Престіл на домагання польського уряду і церкви відлучив дев'ять лемківських деканатів від Перемиської Єпархії і створив окрему Апостольську Адміністрацію з центром у м. Романові. Поляки надіялись на пришвидшення асиміляції лемків і приєднання їх до латинської церкви. Марні сподівання, бо лемки духовно і етнічно були сильною частиною українського народу і стояли на своїм. Першим Апостольським адміністратором Лемківщини був єпископ Василь Масцюх родом з Нової Весі. Парохами, про яких ми знаємо, були о. Стефан Вислоцький (XVII ст.), о. Юрій Йосиф Мохнацький, о. Ломницький, о. Іоан Дуркот і останнім був о. Степан Корнова.

Через Лабову в 1944 р. проходило багато втікачів від радянської влади, в т.ч. відомі художники Василь Кричевський, Микола Бутович, Сергій Литвинянко, Теодор Бережницький, Леонід Перфецький, які на деякий час затримались у Лабові і провели відновлювальні реставраційні роботи в церкві, ними були намальовані нові образи. Церква стала мати прекрасний внутрішній вигляд. Допомогав їм у цій праці лабов'янин Йосиф Кулянда.

В 1945 р. при переїзді з Лабови на Україну, за рішенням церковного комітету, о. Корнова забрав з собою метрикальну книжку, яку передано у

Львівський обласний архів ЗАГСу, за що лабов'яни йому вдячні, бо могли при необхідності віднайти свої справжні дані про народження.

Основне церковне спорядження, за рішенням церковного комітету, було вивезено на Полтавщину, в т.ч. і дзвін. Подальша доля цього майна нам невідома.

ПРО ЛАБОВУ І ЛАБОВ'ЯН

Лабова має гарне розташування – це долина серед гір, де пливе ріка Камениця, що ділить село на дві половини – Нижня Лабова і Вишня Лабова. Посередині села стоїть гарна церква Покрови Пресвятої Богородиці. Близько церкви – цвинтар, який був обсаджений високими смереками. Хрести в основному були дерев'яні. Страшно подивитись на цей цвинтар тепер: зарослий, занедбаний, без огорожі і без смерек.

У найвищій бані церкви – дзвіниця, з якої дзвонами сповіщали про відправи в церкві. Коло церкви, з правого боку, була хатинка, де кожної ночі сторожував хтось з наших лабов'ян. Великий волячий ріг, який передавався з хати в хату по черзі. Якщо хтось не міг іти сторожувати, то наймав іншу людину, яка за плату, підміняла його. При потребі цим рогом подавали сигнали про небезпеку.

Внизу цвинтаря і церкви була школа, де ми вчилися. Коло школи була “Жаківня”, де жив жак – тобто дяк зі своєю сім'єю. По дорозі від церкви через ріку Каменицю була (кладка) лава, якою люди йшли до церкви. Біля неї мав свою хату Демко Кидонь з жінкою. У них були діти – Келіянка, Салька (Саломея), Пазя, (Палажка) Юля і син Юлько.

За лавою, під горбочком, була побудована кооператива “Лемко”, яка була заснована приблизно в 30-х роках. Спочатку наймали приміщення в Дзюбини, а коли хата Дзюбини згоріла, а з нею – товари кооперативи, то її перенесли до приміщення, арендованого в поляка Добоша. То був центр Нижньої Лабови. Займався кооперативою і виконував всі роботи Полянський Гнат. Згодом члени кооперативи вирішили побудувати власне приміщення. Для цього Полянський Гнат віддав збудований (зв'язаний) на своєму подвір'ї шпихлір, який розібрали, перевезли і поставили коло плебанії і церкви, а Полянському виплачували по 5 зл. в місяць. Почалися непорозуміння, і Полянського відстронили від кооперативи, а там поставили продавцем Володимира Вархолія.

По другому боці дороги від кооперативи на горбочку була плебанія. Отець Корнова Степан вів українську просвітню роботу. Мав гарну бібліотеку, і випозичав нам книжечки для читання. У отця Корнови була добра і мудра жінка Пелягія і три дочки: Даруся, Мирося і Марійка. Плебанія і родина о. Корнови зазнали страшного нападу польської банди, яка 21.09.1954 р. спалила плебанію і деякі хати в нижній Лабові.

Коли їхати з повітового міста Нового Санча, то на віддалі 16 км, де закінчується село Матієва, коло дороги, з лівого боку, була капличка Полянського, куди ми носили квіти і молилися. Дорога йшла вверх, то називався горбок Полянських, а в кінці горбка перша хата при дорозі була Полянського Гната, побудована в 1926 році. Гнат Полянський мав жінку Розалію і п'ятеро дітей: Іванна, Стефанія, Стефан, Іван і Єлизавета. Гнат Полянський був сином Олександра Полянського, якого стара хата якого стояла другою при дорозі.

Олександр Полянський був заможною людиною, мав 100 моргів поля і 70 моргів лісу, свій тартак (водяна лісопилка). Був освіченою людиною, свідомим українцем. У селі був поважаним, його обирали війтом.

Оженився Олександр в Королеві Руській у Вишовського, який багатством не уступав Полянським і мав 10 дочок та одного сина. Жінка Полянського народила двоє дітей: Зоню й Ігната, але дуже швидко померла.

Олександр Полянський оженився другий раз з дочкою свого колеги – вчителя Стеранки в Новому Санчі – молоденькою Амалією, яка народила йому 7 дітей. В часі австрійської війни він помер на червінку (брюшний тиф).

Дочка Зоня, від першого подружжя залишилася на господарстві, а син Гнат був відданий до бурси в Новому Санчі.

1. Гнат Полянський не закінчив гімназію, бо, як і багато інших, поїхав до Америки. Коли через два роки повернувся додому, був відданий до австрійської армії, де його заскочила війна. Попав у російський полон і перебував 6 років у Сибіру, з якого в час революції разом з іншими земляками втік і повернувся до Лабови.

У 1920 році оженився в родині Парасковії Пеляк (батько помер раніше) з Розалією, яка народила йому восьмеро дітей: Володимира, Олександра, Стефана, Іванну, Стефанію, Івана, Єлизавету і Ольгу. Троє з них: Володимир, Олександр і Ольга повмирали малими, а Іванна, маючи 16 років, вийшла заміж за Полиняка Павла і виїхала з чоловіком, який мав конфлікт з німецькою управою і мусив переселитися в 1940 році на Україну. Наділили їм хату на території колонії Чорні Лози Оришківської сільради Копичинецького району. Тут у 1940 р. народився у них син – Левко. Чоловік Іванни, Полиняк Павло, був покликаний до армії в травні 1941 року. Там застала його друга світова війна, і він загинув в Румунії, с. Доронешти, коло Сучави, 12 грудня 1941 року.

Гнат Полянський був господарем, одночасно займався кооперативою і суспільною працею серед селян – лемків. У 1945 році, в квітні, з сім'єю був переселений у Полтавську область, Яготинський район, село Фарбована, але там, незважаючи на прекрасний український полтавський народ, не було ніяких умов до життя. Переїхав до дочки Іванни в Копичинецький район з двома дочками, Стефою і Лесею, бо Іван десь пропав безвісти, маючи 14 років. Старший Стефан був забраний на роботи до Німеччини, потім опинився в Австрії. Стефа і Леся в Копичинцях вийшли заміж. Батько Ігнатій і мама Розалія поховані в Копичинцях.

2. Зоня Полянська (дочка Олександра) народила дочку Марію, яка вийшла заміж за Сметану Петра з Котова. Було у них 6 дітей. У 1947 році вони були виселені до Немстова Лігницького воєводства, на німецьку територію.

3. Син від другої дружини Олександра – Левко Полянський оженився з дочкою польського колійовця Зосею. Мали одну дочку Галю. Жили в Новому Санчі, а по війні - в Кракові. Вели чисто польський спосіб життя, навіть ворожий українцям, а тому відбилися від родини.

4. Олена Полянська (дочка Олександра від Амалії) закінчила в Кракові Вищу Торговельну школу і дістала роботу в м. Торуні, як викладач

торговельної школи. Там зустріла адвоката з Судової Вишні, що коло Львова, Костецького Михайла, з яким одружилася в 1938 р. і народила дочку Яромиру в 1939 р. В час війни мусили втікати з Торуня (1942 р.) і приїхали в Стрий. Яромира закінчила Львівський політехнічний інститут і вийшла заміж за сина священника Землинського Степана. Живуть і працюють у Львові. Степан керує відділом аспірантури Львівського лісотехнічного інституту (від 1993 р. – Український державний лісотехнічний університет). Яромира Костецька стала доктором технічних наук і працює професором у Державному університеті – Львівська політехніка (зав. кафедри інженерної геодезії).

5. Дочка Стефанія закінчила гімназію і вийшла заміж за колишнього січового стрільця (інваліда без руки) Мельничука, якому народила сина Теофіля і дочку Надію. Чоловік її дуже швидко помер, а вона виховувала дітей, жила в Санчі, а в старші роки - в Німеччині. Залишилася молодою і дуже красивою вдовою.

Дочка Стефанії – Надя вийшла заміж за хлопця з Коломийщини Романа Нагорського, який вже тоді хворів туберкульозом. Народила хлопчика, Теофілька. Сама померла на туберкульоз, а через рік помер і Роман. Хлопчика виховувала хресна мама Кобаній Люба, але недовго, бо була з братом і сестрою переселена на Україну. Хлопчиком зайнялася Надина мама, яка з рештою родини була виселена на Шльонськ, де і жив її син Філько.

6. Дочка Олександра закінчила учительську семінарію, але посади не дістала, бо не була полькою. Жила з мамою і братами в Лабові. Збирала дітей, вчила історії України (десь в кімнатках, на стриху) і організовувала з нами вистави до свят Тараса Шевченка, св. Миколая. Була свідомою і мусила конспіративно передавати свої знання.

Мала тісні зв'язки з редактором журналу «Жіноча доля» пані Кисілевською, яку запросила до Лабови, зібрала жінок у своїй світлиці. Коли пані Кисілевська вела збори, по чийомусь доносу з'явився начальник поліції пан Земанек. Він розігнав збори, а Лесі Полянській дали кару платити 50

злотих або сидіти 2 дні в тюрмі. Вона вибрала тюрму. Але доктор Смолінський заплатив 50 злотих і не дав їй піти до арешту. Леся поїхала до Відня на студії, але почалася в 1939 році війна, і вона була заарештована, сиділа в тюрмі Береза Картузька. Коли поляки опинилися під німецькою окупацією, вона, як і всі в'язні Берези Картузької була звільнена і вернулась до Лабови. Вийшла заміж за Богдана Гринчука – сина лісничого інженера. Народила дочку Оксану та сина Бориса, але в 1947 році їх вивезли на Шльонськ (м. Лігніца), коло Вроцлава. Пізніше переїхали до Вроцлава, де живе і тепер. Чоловік її помер. Син Борис – інженер-землевпорядник, працює науковим співробітником в інституті агрономії і ґрунтознавства в Єльч - Лясковіце. Дочка Ксеня - доктор дитячої психології, працює у Вроцлавському університеті.

Леся Полянська-Гринчук все життя працює для свого народу. Розписує прекрасні писанки, де втілює свою велику любов до людей гір – лемків, величає природу: луки, квіти, риб, птахів – і всі звичаї лемківського народу. Рівночасно пише вірші - “приписки до моїх писанок”. Її писанки поширені у всьому світі. Користуються великою популярністю. Леся Полянська-Гринчук співпрацює з українською газетою “Наше слово”. Бере активну участь у конкурсах.

7. Син Нестор Полянський вчився в гімназії, а в 30-тих роках навчався в сільськогосподарській школі в Стебнику (Шибалин). Вернувшись додому, заложив велику пасіку, до 120 пнів. Бджільництво давало йому велику радість і гарні прибутки. Крім того займався культурно-освітньою роботою серед дітей Нижньої Лабови. Вчив народні танці, як гопак, аркан, “Я не хочу кашки їсти” і т.д. Діти під його керівництвом виступали в читальні на концертах.

У січні 1945 року німці хаотично відступали і більшу частину пасіки знищили. В 1947 році був виселений до Лігніци, де живе і тепер, старий і немічний, самотній, бо не оженився.

8. Син Володимир Полянський – гарний хлопець, закінчив гімназію, але не працював. Працюючи на ниві, дістав сонячний удар, іноді втрачав пам'ять, а невдовзі від запалення легенів і помер.

9. Дочка Іванна Полянська померла 16-річною дівчинкою від туберкульозу.

З південного боку над річкою Камениця, була Дудрівка. Там жила старенька жінка Дудриха. Коло її хати ще були сліди цвинтаря та старої церкви, яка згідно з шематизмом стояла на кордоні між Лабовою і Мацьовою (Матієвою). На цьому цвинтарі ми ще бавились дітьми. По сусідству на парцелі Дудрівка була хата Пелячика Гната, який мав жінку Євфросинію і двох дітей, Томка і Юлю. Коли Гнат помер, Євфросинія вийшла заміж за Марка Станка з Угриня і народила ще троє дітей - Йосифа, Анну і Ольгу.

Юля вийшла заміж за Мончака Савку, який був кравцем, помер в перші дні війни 1939 року від раку горла. Юля з двома дітьми, Вірою і Левком, в 1940 році переселилась на Україну. Томко оженився з Юлею Зяєю, яка народила йому троє дітей: Славку, Романа та Ірину. Вони також у 1940 році переселились на Україну.

Між хатами Полянських і Дудрівки, на полях, арендованих у Полянських жидом Фабером, був побудований паровий тартак (лісопильний завод). Тартак був досить великим підприємством, і багато господарів - лемків заробляли своєю працею і кіньми при доставці лісу та відправці дощок на залізничну станцію в Новім Санчі. Були раді люди, що мали де заробити гроші, але, з другого боку, був вплив спеціалістів - поляків, які мешкали в збудованих бараках із сім'ями і при підтримці польської влади побудували костел, польську читальню, кулко рольніче і т.д., що стало початком полонізації і ненависті між русинами і поляками.

Лабова, як і всі інші села, складалася з територій, які мали свої назви. Отже, на лівому боці дороги, навпроти Полянських, був присілок Пастівник. Там жив Тарас Григорій, його жінка Юлія і двоє дітей, Юлько й Оля. Юлько, як український патріот, був в страшний спосіб замордований поляками в

1944 році на лабівських горах, а Ольгу з іншими дівчатами, які належали до організації УПА, вивезли більшовики на Кавказ. Батько із журби помер, а мати з односельцями була переселена в Підгайці Тернопільської області. Тільки в 1957 році дочка Оля приїхала до неї.

За будинком Тарасів була хата Ящишаків, які мали дві дочки, Гельку і Юльку.

Поряд з Тарасами при дорозі була курна хата Кундзі. Там не було комина і дим йшов через дах і рівночасно смолив дерев'яні стіни, які блистіли, як полаковані чорним лаком. Ми, діти, дуже любили Кундзю і часто там висиджували на лаві, а коли вертали додому, то мама вже знала по запаху, де ми були.

З другого боку від Тарасів, коло дороги, побудував хату вчитель Олесневич Олекса, який мав жінку і троє дітей: Славка, Олю і Стефу. Оля осталась в Польщі, а Олесневичі були переселені до Підгаєць.

А далі, біля доріжки над потічком, який витікав з лісу, була хата Вавреків. То були старі люди, Ваврек і Штефка. Мали одного сина в Америці. Там вони і померли.

Далі по потічку була хата Наді Вільхи, яка жила з сином Іваном. Вони переселені на Україну. Далі жив Андрій Баbey, його жінка Льомпа і діти – Богдан, Іванна, Сергій, Юліан. Вони переселені на Україну. У наступній хаті в одній половині жив з жінкою і дітьми Грицьо Войтович. Жінка Євка досить безрадна. Мали багато дітей і жили з заробітків Гриця, який працював поденно у багатих господарів. Бувало, діти пухли від голоду. На свята багатші господарі допомагали їм, приносили печене і варене. У другій половині цієї хати жив брат Гриця – Юрко, з сім'єю.

При головній дорозі, в бік Криниці, через потічок, був дім Вислоцького Віктора. Жінка його була з Матієвої. Мали 8 дітей. Сини Іван і Мілько отримали від батьків землю і ліс, бо багатство у них було не менше, як у Полянських. Дочки дістали освіту. Старша Анна – вчителька, вийшла заміж за вчителя Ільницького Івана. Дітей не мали. Ільницький помер в Лабові,

Анна в 1947 році була переселена на Шльонськ, близько Любіня, разом з родиною брата Івана, який мав 4 дітей - Віктора, Надю, Богдана і Романа.

Син Мілько оженився на Холмщині, там був під час війни арештований. Дочку його вбили поляки, жінка померла. Він опинився в Чернігівській області і оженився вдруге з холмчанкою. Там і помер.

Друга дочка, Вікторія, вийшла заміж за священника Рудкевича. Третя дочка, Маня – за священника Клепарчука. Четверта, Леся, за священника Гурка. П'ята, Салька, – за священника Кушпету. Шоста, Меля, заміж за вчителем Роміловичем.

Внизу садка, який належав Полянським, мала свою хату Гліцера - бабка, яка при відсутності наших батьків, бавила нас. У неї була дочка Фотія. Вона вийшла заміж за Петра, була переселена на Україну.

Через садок Полянських, збоку Вислоцьких, була хата Войтовичів. Юліян Войтович оженився з Юлією Криницькою з Солотвина. Мали четверо дітей: Антоніна (жінка Івана Вислоцького), син Антон - господар, син Сергій - агроном (був забраний німцями до Освенціма по доносу польки-фольксдойчерки, де і загинув. Син Юліан студіював теологію, але у війну виїхав до Америки, де жив його найстарший брат Петро.

Землі Полянських, Вислоцьких і Войтовичів називали солтиством.

Далі, за Войтовичами була Вронівка, там жив Врона Тимко з жінкою Анною, яка була сільською повитухою (акушеркою). Мали одну дочку Юлю, що вийшла заміж за Павла Вислоцького і мали двоє дітей. У 1947 році були депортовані до Любіна коло Легніци.

По сусідству з ними була Масерівка. Там жив Тимко Калиняк і його жінка Євфросинія. Мали 6 дітей. Найстарший Йосиф, оженився в Котові, газдував, мав троє дітей. Петро помер парубком від запалення мозку. Юліан оженився, мав сина, але помер від рака. Дмитро оженився з Ольгою Коцур. Мали 4 дітей. Галя - медсестра - незаміжня. Оля вийшла заміж за Копчу Григорія, якого в Лабові на камінцях коло річки вбили поляки. Лукаш-

наймолодший син, воював на Чехословаччині. Служив в Червоній Армії і повернувся здоровим.

Вся родина була переселена в 1945 році на Україну.

Під горбками Масерівки, коло річки, була гарбарня, де виправляли шкіру. Це була власність жидів.

З другого боку Масерівки була хата Нємця, який жив з дочкою Ольгою. Перед війною виїхали як колоністи - поляки на Україну.

По сусідству був Петро Бобак з жінкою. Мали сина в Америці.

Від Масерівки вниз був Масерівський горбок, а з лівого боку - капличка Масерівська. Внизу горба, через дорогу, на горбочку була Калиняківка. Там жила бабця Параска Пеляк. Її чоловік Давид помер ще молодим, а вона виховувала 6 дітей. Два хлопчики, Петро і Павло, згоріли на печі, де сушився льон. Сини ж Стефан і Максим поїхали до Америки. Дочка Анна вийшла заміж за Жилича Теофіля з Нової Весі, Розалія ж вийшла заміж за Ігната Полянського. Анна з родиною в 1947 р. вислана на захід.

З правого боку була хата Івана Калиняка. Жінка його Антоніна Криницька із Солотвина була сестрою Юлії Войтович. Мали п'ятеро дітей: Володимира, Марійку, Юлю, Олька, Надю. Івана і сина Володимира вивезли в Якутію, а Антоніна з дітьми була переселена на Україну.

З другого боку від хати бабці Параски була хата Пелячиків. Батьків не пам'ятаю, а хлопці Михаїл, Аркадій і дочка Галя були переселені на Україну.

За обійстям бабці, десь за 100 - 200 м, була Кушлитівка. Там жив Калиняк Тимко з жінкою Анною. Мали синів Михайла і Миколу, дочку Марійку. Сам Тимко – мудрий, чесний чоловік, але через фатальні політичні обставини був забраний до Освенціма, де загинув. Решта родини була переселена на Україну.

Трохи далі жив лісничий Кекляк Семен з жінкою. Син правдоподібно був в Америці. Коли жінка померла, він оженився з молодою дівчиною, яка народила йому сина. Вони були переселені на Україну.

Далі була хата Якембляка Микити і його сестри Нацки. Микита пішов на відпуст до Кальварії і там помер. А сестра вийшла заміж за Юстина Молодця, який був лісником і мав хату під лісом. Територія ця називалася На горбках. Там була хата Цицоня Михайла, жінка Цецилія. Мали дітей: Михайла, Гелю, Ганю. По сусідству жив Ілько Вислоцький. Жінка його – Орина. Мали двоє дітей. Переселені на Україну. Теж На горбках жили Маслеї, сина якого в школі називали “глючом”. По сусідству була родина Руманів (поляки). Далі – хата Гбура Прокопа, жінка Костка і два сини Іван і Петро. Переселені на Україну. Коло них жив Адам Молодець (сліпий). Хата в них була курна. У тій хаті, по другому боці, жила його сестра Фенна і Юстина, дочка Стефка Філіп’яка.

Далі хата Йосифа Кидоня з жінкою і дочкою Настаскою. Потім жив Козел Теодор і жінка, діти Микита і Йосафат.

Внизу від Масерівського горбка, через дорогу від Калиняківки, за містком, була хата Юди і Фроски, мали дочку Марину. Виселені на Україну. За ними жили Добоші–Антеки (муляр) з родиною, а коло них – коваль Жачек Михаїл, Юзя, Тося. Коло них – Молодець Микита з жінкою Марією, дочкою Цицоня.

З другого боку дороги, під Калиняківкою, була хата Стельмахів, які мали 4 дітей: Ганку, Франку, Польку і сина Михайла.

По сусідству з ними жив Вив’юрка Міхал - русин, але перед війною виїхав на Україну як польський колоніст.

Коло них жили бідні люди – Марися й Іван Кравчишини, а поряд - Євка Гухнава.

У центрі Лабови мешкали жиди:

Ямекр (мав склеп продуктовий),

Фроїм,

Іцки (дуже роботящі жиди, мали коня),

Райзля (пекла булочки),

Сухер, Чмуль (гендлювали кіньми).

Між хатами жидів жила Павліна Стельмах. Мала троє дітей: Івана, Юлька і Іванка. Були переселені на Україну. За хатою Стельмах мала свій склеп жидівка Нусинка (тканини, хустки). Над річкою жив з сім'єю жид Кайнер - швець, а над самою річкою – двоє людей зі Словаччини - Міцьки.

Тут же була площа Ринку, з одного боку стояла довга хата Берманів з різними товарами, а з другого – довга корчма Фрая (обидва жида).

Торги в Лабові відбувалися в четвер, сюди сходилися люди з навколишніх сіл, продавали биків, свиней і різний крам. Вже після війни писали польські газети, що лемки забезпечували м'ясом весь Шльонськ.

Через дорогу від базарної площі, з лівого боку, була хата Копа Йосифа і Мановської Клавди, а далі мав хату, склеп і виробництво ковбас Полиняк Павло. За хатою Полиняка була хата Ксеноса і Кляра. Через доріжку від Полиняків була збудована нова велика школа, де директором був Риневич. Вже при німцях Риневичі виїхали, і директором працював дуже порядний вчитель Варшава, якого в 1944 році польська партизанка жорстоко вбила.

За школою була жидівська бужниця. Коло бужниці жив жид Слюнавий Нусин - жебрак.

При дорозі мав свій склеп жид Фуля. Він арендував тартак Полянських у Фелецині. Йому помагав Гершко.

Коло Козлів побудував хату Монка Владек, Ясек Монка, Шийош Юлек, Заграй Дозек. Коло цих хат була Читальня ім. Качковського, де велася досить інтенсивна освітня робота. На жаль, руснаки ще не всі усвідомлювали, що вони – українці.

Нижню частину читальні орендував П. Беймук, який заложив крамницю з різними товарами, а згодом побудував свою пекарню і забезпечував хлібом всіх лабов'ян та навколишні села.

Беймук Петро мав жінку і дочку Нусю, але коли жінка померла, він оженився знову із вдовою із Криниці (п. Гойняк), яка мала двоє своїх дітей – Галину і Ростислава. Беймукова народила двоє синів. В 1947 р. були депортовані на Шльонськ.

За читальнею побудував хату Бартек Мока, його жінка Дозя народила багато дітей.

Внизу коло читальні жив Дзюбіна з двома дочками: (Льоня і Текля). Тут кооператив “Лемко”. Далі мав хату Ваньо Бобей, за ним – Ревак Юліан і Юлєк Ревак, який перейшов до нової хати (попередньо жив коло цвинтаря). А далі, на горбочку, коло гори Кичера була плебанія.

За рікою Каменицею навпроти Полянських тяглися поля Полянських, Вислоцьких і Войтовичів. Ця територія називалася Фелецин. Це була прекрасна вогкувата долина з млаками і масою квітів.

Фелецин мав кілька хат, де жили Конколі, Олена, Чупаки, а внизу, коло ріки, – Козяр Теодозій.

Посередині Фелецина, який межував вже з Матієвою, був потічок, що мав водоспад Топелець. Назва походить від того, що там втопилася нещаслива в коханні дівчина. Там водилися прекрасні смачні пструги (форель).

Біля Козяра мала свою хату Юстина Наконечна, а через потічок - Прокіп Вишовський. За мостом, від ринку, починалася територія Морги. Там був гарний будинок, де мешкав лісничий Зайонц з сім'єю. Його жінка була завідуючою пошти. Коло пошти Зайонця був побудований костел і помешкання ксьондза. Далі жили Шишки, Михайло і Марися. За ними – Огурек,

Полиняк Іван,

Полиняк Олекса,

Гофман,

Вишовський Степан,

Баран-лісник.

Паралельно Моргам, ближче до церкви, була територія Дубровець. Там жили: Дибєц (виселений на Україну),

Улюцка Ганя,

Полиняк Владек,

Шейтак Фецько,
 Сабіна і Фецько Калиняки,
 Монка Войтек,
 Цабак Франек з жінкою Юченкою. Далі, вже коло річки, біля доріжки,
 що вела до церкви, жили

Зарай Михайло,
 Монка Войтек,
 Онуфрій Калиняк,
 Ізак Вислоцький,
 Гарнік Данко,
 Швайка,

Міклай Вислоцький, а на горбочку – Мончак Фільо. Через доріжку мав хату Ваньо Вислоцький, а поряд з ними – вїт гміни Лабови – Вислоцький Йосиф.

Лемки – народ веселий, кмітливий, з багатими звичаями.

Перед Великоднем, щоб вдалася паска, жінка саджаючи її в піч, мусила підскочити з лопатою в руках і цмокнути губами.

Всі спечені паски несли на плечах у зайдах (плахах) до церкви святити, а то було до 3 км. Бувало, що з одної хати дві особи несли все печиво до церкви. Вже в пізніших часах священник приїздив в село і там в одну хату зносили люди паски і все, що треба було святити, і священник освячував.

За іншими звичаями, коли насувалися чорні хмари, в церквах дзвонили, щоб розігнати їх і зменшити біду; коли ж падав град, виносили лопату, на якій саджали до печі хліб, і це мало зупинити його падіння.

Вишня (Верхня) Лабова тут не описана, бо не всіх пам'ятаю, але в самому кінці, на горбочку, була так звана Малеківка, де знаходилися три хати, в яких проживали Мастюх Петро, Маслій Микола і Мурдза Асафат зі своїми сім'ями.

Треба згадати ще одного лемка, хоч і не лабов'янина (бо народився в сусідньому селі Нова Весь). Він залишився в пам'яті лабов'ян скромним,

чесним, правдивим, некорисливим, бо завжди приходив людям на поміч. Йдеться про лікаря п. Івана Смолінського, що жив у Криниці та лікував лемків вдень, вночі, у спеку, дощ чи зимові стужі. Хто мав, можливість то йому платив, інших лікував за «дякую». Велику кількість людей він врятував у 1943-1944 рр. від тифу. А сам загинув мученицькою смертю, – був закатований поляками.

Дмитро Вислоцький (псевд. Ваньо Гунянка) (1888—1968). Лабов'янин, громадський і культурний діяч, редактор, журналіст

*Юліан Тарас
закатований польськими
бандитами в 1944 році*

Аматорський гурток в селі Лабова, założений о. Степаном Корповою та його дружиною. Світлина Др. М. Дзерович

*На курсах крою і шиття.
За машиною Сава Мончак.
1928 р.*

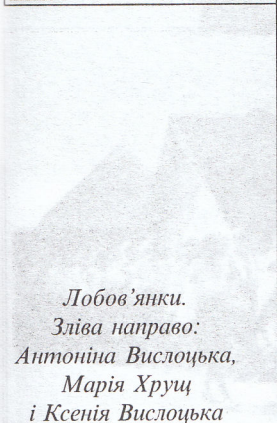
*Члени читальні
в с. Лабова.
1937 р.*

*В дитячому садочку. Вихователька Т. Варшава. Хлопчики (зліва направо):
В. Войтович, Ванцьо Русинко, Сергій Бабей, Богдан Войтович, Славцьо
Варшава, Петро Вислоцький, Ігор і Лесик Вислоцькі. Дівчата коло
виховательки: Люба Калиняк, Надя Вислоцька, Віра Калиняк, Надя Калиняк,
Надя Вислоцька, зкраю з кошиком Оля Бабак. 01.09.1940 р.*

Учасники
вчительської
конференції
у Криниці.
Серед них
Іван Ільницький
з Лабова.
24.02.1940 р.

Лобов'янки.
Зліва направо:
Антоніна Вислоцька,
Марія Хруц
і Ксенія Вислоцька

Молодь с. Лабови
біля читальні. 1941 р.

В одязі
дружки
Любомира
Мончак.
1957 р.

Збирання вівса
під лісом.
Справа наліво:
Калинячка,
Яжембачка,
Яжембях,
Владек.
Серпень 1940 р.

Святкування
обжинків.
Фото 1943 р.

Плебанія в Лабові.
о. С. Корпович
з сім'єю і гостями.
Справа у другому
ряді сидить
скульптор
Сергій Литвиненко
— автор пам'ятника
на могилі І. Франка
на Личаківському
цвинтарі у Львові.
Фото 1944 р.

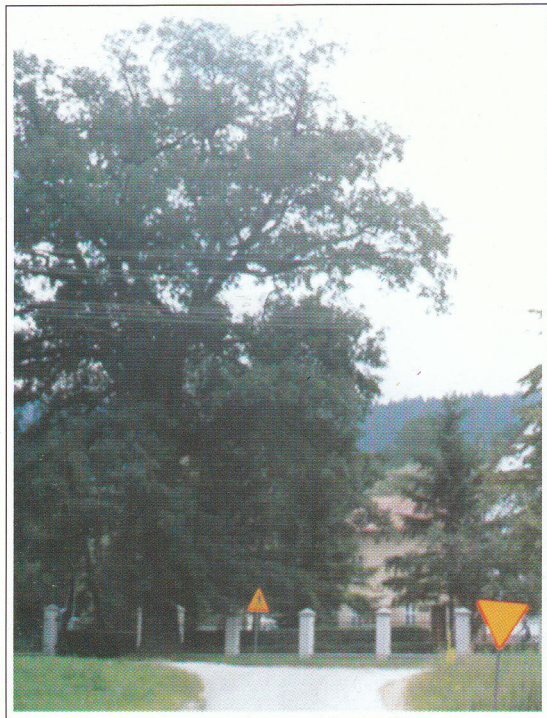
Забудова С. Мончака в 1939 р. Фото 1995 р.

*Лемківські шопи на Дудрівці, що збереглися до сьогодні. Фото Л. Мончака.
1995 р.*

Школа в с. Лабова. Фото 1995 р.

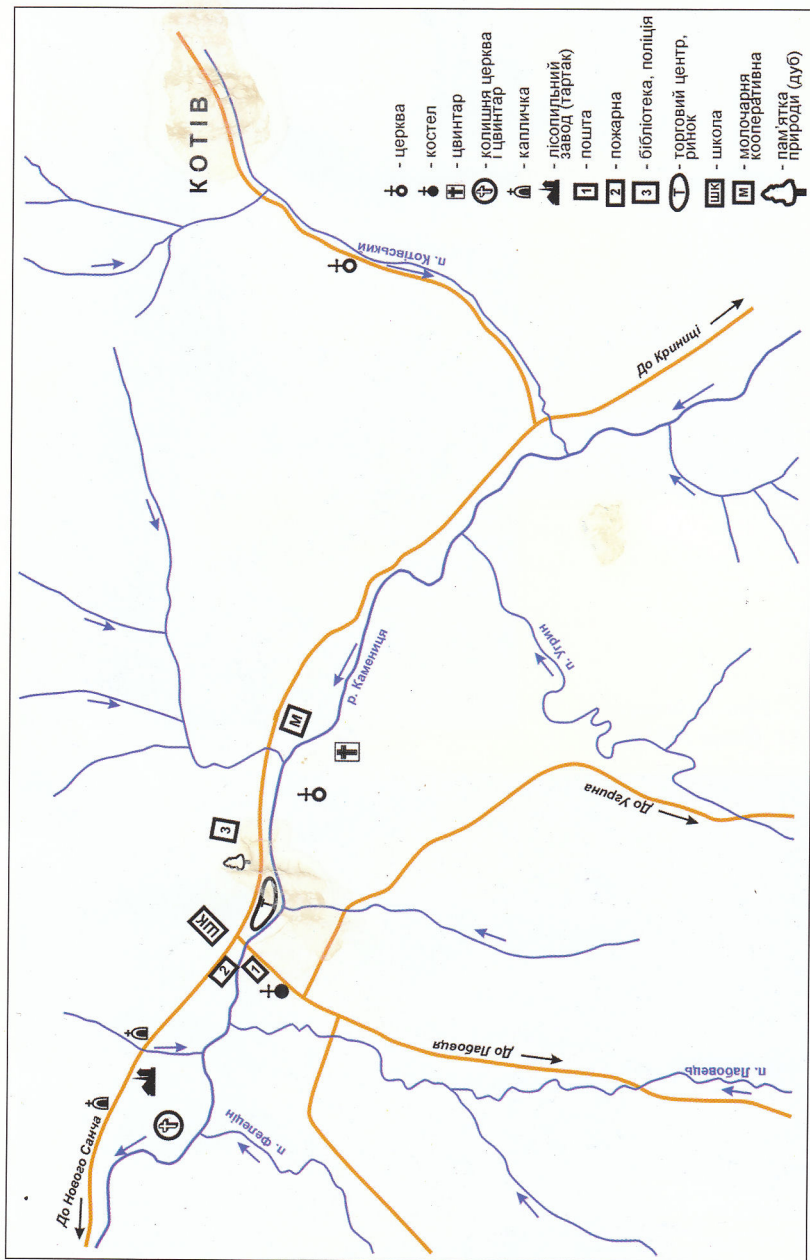
*Дуб. Пам'ятка природи
в центрі с. Лабова.
Фото 1995 р.*

*Залишки лемківського
цвинтаря. Лабова.
Фото 1995 р.*

*Ріка Камениця.
Фото 1995 р.*

Карта-схема села Лавова

Лемківські вечорниці (вечірки). Грудень 1997 р.

Капела «Бескид» у Києві. 2002 р.

Ватра-2003. Монастирицьк

Лемнігачка група у Жюні

На ватрі у Ждині. 2005 р.

Лобов'яни на ватрі. 2005 р.

ІВАННА ПОЛИНЯК.

ТРОХИ ПРО СЕБЕ

Народилась я в західній Лемківщині, у прекрасних Карпатах в селі Лабова Новосандецького повіту, біля курортного міста Криниця (Польща).

Батьки мої займалися сільським господарством. Батько в молодості вчився в гімназії, потім два роки “гостював” в Америці, а пізніше як жовнір австрійського війська воював на фронтах першої світової війни. Там потрапив у російський полон і пробув 6 років у Сибіру. Під час революції втік з декількома своїми земляками і повернувся додому. Оженився і став господарем, батьком 8-ми дітей, троє з яких померли ще малими.

Батько не був вправним хліборобом, тому вся робота лягала на мамині плечі і на нас, дітей.

Батько був ідейною людиною – українцем, активістом. Знав українську, польську, німецьку і англійську мови, а в гімназії ще вивчав грецьку і латину. Він передплачував українські газети: “Наш прапор”, “Новий час”, “Наш лемко”, для мами – “Нову хату”, “Жіночу долю”, а для нас дітей – “Дзвіночок”. Крім цього – журнал “Сільський господар”, з яким по неділях, після обіду, йшов до односельчан і радив їм, як доглядати нашу бідну, кам’янисто-піщану землю, щоб одержувати гарний врожай. Він також розказував їм про політику, про українську національну ідею. Брав активну участь у всяких вічах, сходинах і виборах наших послів.

Нелегко було це робити українським активістам, бо лемки трималися своїх консервативних поглядів, твердили: “Ми руснаки” – і мріяли, як би то заснувати республіку “Карпатська Русь”.

Батько зі свідомішими односельчанами заснував у селі кооперативу “Лемко”, взяв на свої плечі і доставку товарів, і продаж їх, і звітність. Та невдовзі кооперативу спалили. Потім її знову відновили, побудувавши нове приміщення. Вона вже проіснувала до війни.

Невдячною була ця праця на народній ниві. Батько не лише занедбував свою господарку, а й ризикував своїм життям і здоров'ям. Пам'ятаю, як мама, особливо після сходин у Матієвій, приводила тата додому побитого, закривавленого, знеможеного, ледве живого. В очах її був страх і біль. Вона старалася не відпускати його самого на таку збори.

Ми, діти, ходили до школи. Я була найстарша. Коли мені було 14 років, послали мене у Львів учитися в фаховій школі при кооперативі “Труд”. На той час це була дуже потрібна для дівчат освіта. Вони вивчали загальноосвітні предмети, а після обіду – один день куховарство, а другий день – крій і шиття. Директором цієї школи була пані Олена Залізняк, завідуючою кравецького відділу - пані Олесницька Еля, куховарство вела пані Лукашевська.

Мешкали ми в бурсі на вулиці Кошаровій, 12 (недалеко від Янівського цвинтаря). Управляла бурсою пані Левицька Іванна (сестра Ольги Басараб). Пані Левицька працювала з нами безплатно, була вимоглива, строга, але виховувала нас в українському національному дусі. Кожен день вранці і ввечері ми сходилися в їдальні і виголошували молитву перед образом Матінки Божої і великим гарним Тризубом, обрамленим золотим колоссям пшениці. Після молитви співали побожні пісні - “Боже великий, єдиний”, “О Маріє, Мати Божа” й інші. Після сніданку бігли до школи, яка була на площі Ринок, ч. 39, в приміщенні кооперативи “Труд”. Обідали учні в їдальні, яку фінансував митополит Шептицький. Це була найдешевша їдальня (один обід коштував 20 грошів).

У деякі дні запрошували лекторів, які читали нам реферати з історії України, про українських письменників, про правила поведінки і т.п. У неділю ми йшли до церкви св. Юра. В деякі неділі давали нам скарбнички, і ми йшли збирати гроші на “Рідну школу”. Ми усміхалися, дзенькали скарбничками, і гроші нам давали навіть поляки.

Досить часто вели нас організовано в оперний театр, де я вперше побачила і почула славний хор Котка. Водили нас на забави, організовані

“Просвітою”. Були ми в 1938 році на величавому святі Українського Пласту. Деякі наші дівчатка робили вправи на площі Батька Сокола, куди приїхав благословити нас митрополит Андрей Шептицький.

На колишній вул. Рутовського, в час мого перебування у Львові, відбулася ревія українських народних строїв, де я демонструвала народний лемківський стрій (власність пані Левицької).

На Зелені свята йшли ми на Янівський цвинтар на могили Січових Стрільців, могили Біласа і Данилишина та Ольги Басараб. Були ми також на похороні вождя 100-тисячної армії генерала Тарнавського, де перший раз я почула похоронну пісню “Чуєш, брате мій” на слова Богдана Лепкого. Ходили ми також на Личаківський цвинтар.

Гімнастикою займатись ми ходили до спортивного залу українського спортивного товариства “Дністер”, який знаходився на вулиці Руській, навпроти Волоської (Руської) церкви.

По дорозі зі школи до бурси я любила забігати до Преображенської церкви помолитися.

Оплата за бурсу і школу складала 70 зл. у місяць (корова коштувала тоді 80 - 100 зл.). Батьки були в скруті і попросили про знижку в оплаті. Мені дали таку знижку, як і іншим дівчатам, але ми частково відробляли це, тобто приносили молоко з молочарні до бурси, часом робили порядки. Крім цього, мені давала допомогу львівська “Просвіта” - щомісяця 10 зл (“Просвіта” містилася на пл. Ринок, ч. 10). За це я була зобов’язана вернутися після закінчення школи на Лемківщину, щоб вести там освітню роботу. Не пам’ятаю, хто був головою “Просвіти” в той час.

Я була в однорічній школі, а тому після закінчення шкільного року пішла до “Просвіти” подякувати. Мені запакували багато книжок, які я привезла додому, до Лабови. Наша родина перечитала ці книжки, а потім віддали ми їх до нашої читальні. В Лабові, на жаль, була тільки читальня Качковського, у якій працювали русофіли. У читальні книжки прийняли з вдячністю, і їх читали люди.

Я ходила до читальні, співала в хорі і за одного з хористів - лемка в кінці 1938 року вийшла заміж.

На жаль, не встигла я багато зробити на освітній ниві, бо в 1939 році почалася війна. Далі було переселення, народження сина. Мій чоловік загинув на війні. Я опинилася в Копичинцях., де живу і досі. І хоч я вже старенька (мені пішов 78-й рік), однак любов до всього українського, до народу, до церкви, суспільно-виховної роботи живе в мені. Хочу бути потрібною, хочу оправдати довір'я "Просвіти", яка вірила тоді в мене. Однак наша копичинецька інтелігенція не розуміє мене, бо ж не закінчила я університету.

Але знаходжу розуміння в нашій бібліотеці для дорослих, а тому, як можу, допомагаю їй. Бібліотека знаходиться в будинку колишнього Народного Дому і Рідної школи. Це є символічним. Бо ж бібліотека - це виховний центр нашого покоління, а в ній працюють гарні люди на чолі з панею Катериною Мельник, коріння якої із "нашої" Криниці, наших коханих, не наших Карпат. Болить мені душа за тих гарних жінок, які вже шість років працюють в неопалюваному приміщенні, але організовують чудесні виставки. Ці виставки відвідують діти зі школи із своїми класними керівниками. Але керівництву міста Копичинці та Гусятинського району байдуже, що працівники бібліотеки та її відвідувачі перебувають взимку у страшному холоді.

30 липня 2000 року

КЛИЧ РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Спогади про депортацію

Н. Юськів

*Гори наші, гори наші,
Гори наші Карпати,
Ніхто не зна, ніхто не зна,
Кільо ви в нас вартате.*

*Не даме вас, не даме вас,
Гори наші Бескиди,
Бо вас дати не казали
Наши діди-прадіди.*

А дали зме, лишили зме свою каменисту землю, своїх дідів і бабусь, закопаних на цминтарях, свою церковцю, котра стоїт, як сирітка, на горбочку, обдерта, спустошена. Лишили зме тоти прекрасні верхи і долини, зароснені розкішними лісами і луками, лишили зме співочи потічки і ріки, лишили зме рідні пороги. Лишили зме не по своїй волі. Ба, нас ся ани ніхто не питав. Так ся розпорядила зла історія, продиктована злима державовладцями, котри змусили тих, і так знедолених войном, людей піти по світу з торбами. За што така кара? Што завинив лемко? Ніхто не хце одповісти на тото питання до гнес. І болит серце моїх ровесників. А їм било втовди лем по 10-15 років. Минуло веце як 50 років, а мі ся іщи снят тоти гори, потоки, поля. Але як боліло серце наших мам і нянів, дідів і бабусь – газдів-лемків, котри вросли коренями в тоту каменисту землю, а їх живцьом одорвали од ней. Била Лемківщина заселена добрима, мудрима, працювитима людми і враз ей не стало...

Пам'ятам, як банували тоти люде за рідним краєм. Зийде ся докупи пару лемків, і юш найперше бесіда:

– Чули сте? Гадают, же будеме ся вертати дому. Юш якиси села ся вистарали, може і ми би ся старали, жеби нас пустили назад.

І вертали би ся голи, боси, без кавалка хліба, бо вишитко своє добро, яке ся їм удало забрати, розтратили по цілій Україні. Як каліки-птахи, котрих

вигнали зо старих гніздечок, а до обіцяних теплих країв не долетіли, глядали роками пристанища, родину, сусідів. Запрігали до возів корови, і сотні, тисячі кілометрів долали дорогами і бездоріжжям України. Не мож того забити.

Бив час, коли вигідніше було мовчати про то, коли багато хто волів ся не признавати, же він лемко, бо довго нас і ту, на Україні, зли люде мали за людей другого сорту.

Але пам'ять ще жива. Для дітей, для правнуків хочу залишити спогади про цей важкий час. Вичерпується останнє покоління свідків цього вигнання, в числі якого я, уродженка с. Лабова Ново-Санчівського повіту, Краківського воєводства. Моє життя, життя моєї сім'ї майже типове для всіх моїх ровесників-переселенців. Не претендую на визнання повноти висвітлення всіх подій, не можу дати їм належної політичної оцінки, але намагатимусь відтворити те, що зафіксувала пам'ять одинадцятирічної дівчинки. Я люблю нашу лемківську говірку, люблю лемківські пісні. Я переконана сама і намагаюсь переконати читача, що існувала лемківська культура, багата, багатогранна. Але писати на лемківському діалекті важко, а тому я постараюсь викласти далі свої думки українською літературною мовою.

ХТО Я ТАКА?

Народилася 10 лютого 1933 року в с. Лабова в багатодітній сім'ї Івана Григоровича Калиняка і Антоніни Олександрівни Криницької, уродженки с. Солотвина. Я була сьомою дитиною в сім'ї. Правда, Степанко і Ганнуса повмирали немовлятами, і я їх не знаю, бо вони були старші від мене, а Олександр (Олек), 1924р. народження, помер у 18-річному віці від дизентерії, яка розгулялася по нашій місцевості в 1942-43р.р. як епідемія. Володимир був 1922р. народження, Марія – 1926р., Юлія – 1928р., наймолодша Віра – 1936р. Народження. Я вже теж дожила до поважного віку.

Лабова – село, розташоване в долині р. Камениці – притоки Дунайцю, а Дунаєць належить до водної системи ріки Вісла. Село витягнулося вздовж шосейної дороги від Криниці до Нового Санча, і вважалося центральним відносно до бічних гірських сіл – Угрин, Лабівець, Котів, які належали до Лабівської гміни.

Лабова, Лабова – веселе селечко,

Якби не Криниця, було би містечко.

Потік, Пастівник, Вронівка, Масерівка, Калиняківка, Кушлітівка, Горбки, Завода, Куляндівка, Хрущівка, Тавпашівка – назви куточків Лабови, які походять від місцезнаходження або від прізвищ газдів, котрі там проживали.

Мої батьки – прості селяни, працьовиті і мудрі. Найбільшим багатством їх була земля. Шматочок до шматочка – так батьки надбали 10 га землі, з них 8,5 га орної, 0,24 га саду. Добротний житловий будинок в 324 м³, комори – 387 м³, шпіхлір – 60 м³, погріб – 40 м³ (цифрові дані виписані з архівної довідки про переселення). У стайні стояв кінь, а, бувало, і два. Коли кінь був один, то тато „спрягався” з сусідами для виконання весняних робіт, осінніх оранок, і коли їхали на заробітки в ліс і т. п. Постійно в нас було не менше двох корів, а то й три-чотири. Лиса, Ружана, Красуля, Стіяна – клички корівок, яких мені доводилося пасти. Вони годували нашу велику сім’ю. Лишки ж продавали у молочарню і євреям, які не тримали худоби. Під час фашистської окупації більшість продукції від тваринництва забирали німці. Постійно в нас годували свиней, ще тримали овечок, яких стригли, і пряли вовну, давали ткати домоткане сукно, з якого виготовляли одяг. У тата був святковий костюм – суконна гунька – теперка і штани – холошні, майстерно розшиті різнокольоровими шнурками і китайками. Тато одягав цей костюм на Різдво, на Великдень. Він тоді виглядав молодим, красивим і урочистим. Головними уборами були взимку – шапка - бараниця, а влітку – капелюх (крисаня). Ми, дівчата, мали лемківські костюми. Це вишивані блузки, оксамитові, розшиті пацьорками (дрібним бісером) корсети, квітчасті

спіднички (кабатики) і вишивані фартушки. Обов'язковим додатком були різнокольорові пацьорки (коралі) на шию. Пізніше, коли до нас докотилася хвиля українства, модними стали вишивані речі. Мої старші сестри вишили нам з Вірою однакові сукенки. У них ходили ще наші донечки після війни. Чоловіки носили вишивані сорочки.

На полях вирощували жито, пшеницю, ячмінь, овес. Дуже добре родив оркіш (гібрид ячменю і пшениці). Збирали лемки добрі врожаї картоплі, кормових буряків, карпелів (брукви), капусти. Дохідною технічною культурою був льон. Льон – трудомістка культура. Його треба було ретельно доглядати – підживляти, полоти. Дуже гарне льняне поле під час цвітіння. Тоді воно подібне до голубого неба. Коли льон достигає, поле стає яскраво-жовтим. Тоді льон виривали із землі, зв'язували в снопики, обмолочували. З насіння душили олію. Стебла ж замочували в воді або розстеляли на стерні. Через певний час льон збирали знову в снопики. Восени, коли вже закінчувалися всі польові роботи, починалося тіпання льону. У кожному дворі „кричали” гваджениці (тіпальниці). Кострицю витрясали, а волокна скручували у повісма, вичісували і пряли або здавали на фабрики. За моєї пам'яті льняне полотно було основним матеріалом для пошиття натільної і ліжкової білизни, а чоловіки носили льняний робочий одяг. Ми вив'язували собі з льняних ниток панчохи, шкарпетки, сукенки, блузочки. Цілу зиму доводилося жінкам прясти. Прив'язували повісмо до дерев'яної палиці – фурки і цілими днями крутили нитку веретеном. А щоб нитка була довша ставали на лавку, розкручували двома руками веретено, воно довго і забавно крутилося, пальці ж тим часом поспішали витягати нові волокна. Моя мама робила цю операцію дуже вправно, і я не раз любовалася її майстерністю. Ткацького верстату ми не мали, але нитки мама змотувала на спеціальне мотовило і мотки відвозила в Угрин до кнапів (ткачів). Готове полотно треба було блішити (відбілювати). Для цього складали його гармонією, замочували і розстиляли на траві. Нашим дитячим обов'язком було дбати, щоб полотно було мокрим. Пам'ятається одна дитяча пригода. Ми складали полотно і

замочували в студенці (криниці), викопаній за хатою. Я замочила і розтягла тонке полотно, а грубше було важке і потягнуло мене до студенки. Тато побачив, як я дригала ногами, і витягнув мене за ноги. Була б утопилася.

Тато з мамою дбали про газдівку. У школі вони вчилися мало, але любили читати, були членами читальні, де зароджувалася українська „Просвіта”.

Лабова була заселена переважно лемками. Жило тут декілька родин поляків і євреїв. Євреї мали свої склепи (крамниці). Фрай був власником корчми, Фроїм торгував різним крамом, Нусинка привозила різні тканини, а в Ямерки можна було купити хліб, булочки, різні ласощі, дріжджі. Стосунки між людьми були хорошими. Мої старші брати і сестри ходили спочатку в польську школу, а ми з Вірою – вже в новозбудовану школу українську. Моїми першими вчителями були Олекса Олесневич і Анна Ільницька. В селі були діючі церква, костьол і божниця. На Різдвяні свята ми носили кутю, а на Великдень паску сусідам - полякам, а вони ділилися з нами оплатками. Євреї приносили маці.

Здавна восени в Лабові організовували на площі - торговищі ярмарки. Я ще пам'ятаю ці ярмарки. Газди з гірських сіл приганяли биків, корів, овець, коней на торг. Везли зерно, льняне полотно, сукно. З міст привозили різний крам, ласощі. Лунали удари по руках, якими супроводжувався торг. На ринковій площі влаштовували каруселю, різні атракціони. Дітвора чекала на цей ярмарок, як на свято. Лабова кипіла у ці дні, вирувала.

Було це культурне село. У сім'ях панував суворий усталений порядок. Переважали багатодітні сім'ї, по 8-10 дітей. Старші діти доглядали менших. Діти пасли худобу, виконували посильну роботу вдома і у полі. Лемки – дуже релігійні люди. Свято і суворо виконувалися усі релігійні традиції і обряди. Відвідування церкви було обов'язковим. Священик Корнова Степан був прикладом порядності, чесності і справедливості. У церкві співав церковний хор. Керівниками хору були дяк Кіндрат Дрожджак, Нестюр Василь, а пізніше, з 1941р., молодий, дуже обдарований, освічений, як на той час,

Сергій Войтович. Ще досі звучить у спогадах односельчан сильне сопрано його сестри Антоніни Вислоцької. Активними хористами були Марія Хрущ, Льомпа Бабей. А Символ Віри „Вірую” у виконанні Ярослава Олесневича, якого Бог обдарував сильним, соковитим басом, зворушував до глибини душі. „Вірую” і „Апостола” читав Юлько Тарас. Він також гарно співав.

Сергій Войтович – агроном за освітою. Це носій культури і українства. З його ініціативи пожвавилася робота читальні „Просвіта”. Місцеві артисти-аматори ставили вистави українських класиків, концерти. На Різдвяні свята колядники ходили від хати до хати і натхненно вітали зі святами. Свято Св. Миколая було для нас, дітей, довгожданим і бажаним. Ми вчили молитви, пісні, віршики, щоб порадувати Св. Миколая. А він в присутності людей з усього села у супроводі таких персонажів, як Ангел, Чортик, вручав нам подарунки, а декому й прутик. Це були змістовні, багаті вистави, які запам’яталися на все життя.

Під керівництвом Сергія Войтовича запроваджувалась в Лабові і агрокультура. Пам’ятаю, як збиралися у нас вдома газдині з усього села, слухали лекції з агротехніки. Проводили практичні роботи на дослідному городі, який був влаштований на нашому полі. В село привозили різні міндобрива.

Сергій навіть організував звіринець, куди були завезені шопи – унікальні хутрянні звірі, облаштував ставок, куди були запущені перспективні види риб.

Уся ця культмасова робота особливо розгорнулася після 30 червня 1941 року, коли було проголошено Українську державність у Львові. Хвилі свободи докотились і до наших зелених Карпат на Лемківщину, тоді пожвавилася робота у бік торжества українства. Існували думки, що це суперечило загарбницьким планам Гітлера, що лише посилює найжорстокішу боротьбу за панування над Україною між двома окупантами – Німеччиною і Росією. Тоді на Лемківщині перебували політичні емігранти

з Галичини та Волині – українські націоналісти, які поширювали українську національну ідею серед населення.

Центром українського життя на Лемківщині була Криниця. У 1940р., в розпалі другої світової війни, в Криниці – курортному містечку – засновано Українську вчительську семінарію, яка стала осередком освіти і культури на Лемківщині. Молодь з усіх куточків Лемківщини, Підляшшя, Холмщини, Надсяння потягнулася до Криниці на навчання. З Лабови у семінарії вчилися Степанія Олесневич, Марія Кулянда, Варвара Кулянда, Ольга Тарас, дочки священника Дар'я і Марія Корнови, мої сестри Марія і Юлія Калиняк, Петро Жилич, Марія Калиняк (з Кушлітівки), Петро Маслей, Іванна Бабей. Семінарія проіснувала до 1944 року.

Криницька семінарія – високорганізований навчальний заклад, пронизаний українською національною ідеєю. Викладання проводилось українською мовою. Велика увага приділялася вивченню історії України, розвитку української культури. Семінарія встигла випустити перших спеціалістів – вчителів, які розійшлися по лемківських селах і навчали дітей. На канікулах семінаристи працювали у дитячих садках. Так, моя сестра Марія працювала в дитячому садочку в с. Угрин, а в нас, у Лабові, дуже цікаво організувала роботу в садочку Степанія Олесневич. Ми з молодшою сестрою Вірою з великою охотою відвідували садочок, де слухали казочки на українській мові, вчилися співати українських пісень, декламувати вірші, робили інсценізації казок і т. п. Було дуже цікаво.

Наші батьки до науки ставилися з великою повагою, а ми, діти, з охотою тягнулися до книжки. Найстарший брат Володимир навчався в гімназії, потім у політехнічній школі у Холмі, а згодом – у Львові. Для нас, малих, він передплачував дитячий журнал „Малі друзі”, який видавався у Львові, і ми його залюбки читали.

Але так тривало недовго. Вже у 1942-43 роках почалися жорстокі репресії. Гестапо арештовувало активних людей, які сповідували українську національну ідею, і так званих русофілів. Так в горнило фашистських

„млинів смерті” попали наші лабов'яни: Сергій Войтович, який був закатований в нацистському таборі Освенцім, там же був спалений Тимко Калиняк (Кушліта) і загинули Кіндрат Дрожджак та Семен Кулянда. Мучився у фашистських таборах Заграй Михайло. Йому вдалося втекти, він повернувся додому і помер.

Фашисти забирали худобу, зерно, вовну і все, що можна було вивезти. Вживати доводилось дуже важко. Одяг шили з льняного саморобного полотна, яке вдалося приховати, взуття виготовляли на дерев'яних підосвах, шкарпетки і панчохи плели, хліб пекли із вівсяної і оркішаної муки, бо жито і пшеницю забирали німці. Мололи зерно на ручних жорнах, які люди виготовляли крадькома.

Особливо тяжко стало в 1944р. В лісах появилися партизанські групи і просто грабіжницькі банди. Перелякані люди не знали, кого боятися. А ходили по лісах радянські партизани, члени УПА, польські партизани і просто бандити, охочі до наживи. Ночами вривалися в хати, забирали хліб, білизну, одяг і все, що можна було взяти.

Пожежі, страх... Ми лягали спати одягнені. Ночували вдома лиш Віра, я і мама. Тато, брат Володимир і старші сестри переховувались по криївках. Мені особливо запам'яталась одна з таких ночей. Бандити в масках увірвались до хати. Забрали все, що їм сподобалось: хліб, інші продукти, білизну, а різні дитячі лашки поскидали в скриню, полили нафтою, яка стояла в кутку в пляшці, щоб в разі потреби заправити лампу для освітлення і все це підпалили. Полум'я піднялося аж до стелі. Ми з Вірою голосно закричали, а вони нам погрожували, грубо, зухвало замахувались на нас нагайками. „Cicho byc. Mozcesce sobe to zagasic”. Мама кинула на скриню якийсь мотлох і затлумила полум'я. А бандити підпалили стодолу, де була солома.

У нашій сім'ї ріс і виховувався бідний глухо-німий хлопець-сирота Іван Бедронський. Перед тим, як зайти в хату, бандити зловили його, били і вимагали, щоб він сказав їм, де знаходиться газда. Іван не міг їм нічого

сказати. Після знущань його відпустили. З переляку він пішов спати на соломі в стодолу. Стодолу підпалили, вона згоріла дуже швидко, а Іван одержав страшні опіки, які в той трудний час було дуже важко залікувати.

У наступну ніч знов приходили. Погрожували спалити нас живцем, якщо мама не скаже, де переховуються інші члени сім'ї. На ліжку стогнав Іван. „A tu lezy ten poparzony”.

Страшні то були ночі. Лабова палала. Спалили тоді плебанію, хату Вишовського (Тирви), намагалися підпалити читальню.

Але найгірше – забирали, мучили, катували і вбивали людей. Так був закатований в лісі директор нашої української школи Степан Варшава – поважна і порядна людина.

Юліан Тарас – мій двоюрідний брат, вродливий, здоровий розумний юнак, був активним пропагандистом ідеї українства. Але він був добрий, нікому нічого поганого не зробив, проте двічі піддавався жорстоким катуванням. Перший раз його тримали у фашистських катівнях. На початку осені 1944р. його відпустили. Наближалась лінія фронту, та й очевидно не було прямих звинувачень в його адресу. Однак повернувся з понівеченим обличчям, розповідав про жахливі методи його допитів. Його підвішували за руки, били, пекли. Вдома він пробув не довго. Вдруге забрали його поляки. Його сестра Оля розповідає, що вони прямо заявляли „To jest ptata za Ukraine”. Напередодні нашого виїзду була організована група для пошуків жертв тих знущань. Теодозії Варшаві – дружині Степана Варшави – приснився сон, що її чоловік лежить у лісі вбитий. Варшави тоді не знайшли, та знайшли Юлька Тараса з ознаками найжорстокіших катувань. Привезли його останки з лісу в труні, поклали коло церкви, але похоронити похристиянськи власті не дозволили. Батько Григорій Тарас в розпучі помер зразу після того, як сина забрали перший раз. Сестру Олю арештували і погнали на Кавказ, а мама – Тарас Юлія – згорьована одинока жінка змушена була покинути рідні пороги, непохороненого сина і їхати у невідомість.

1945 рік почався з почуттям великої напруги, невідомості. Німецька армія відступала. Наближався фронт. Багато хлопців і дівчат були зігнані фашистами на роботи по будівництву бойових укріплень, окопів. Там працювала і моя сестра Марія, але втекла звідти.

Особливо запам'ятався мені день 18 січня 1945р. Це другий Святий вечір перед Йорданом. Мама послала мене до склепу жидівки Ямерки купити сахарину, яким збиралась посолодити фруктову юху (узвар). Я купила сахарину, але хвилю затрималася з дівчинкою-біженкою, яка мешкала в приміщенні медпункту. По дорозі тягнувся цілий обоз фір з відступаючими німецькими солдатами. Раптом налетіли літаки з червоними зірками. Летіли дуже низько, стріляли по німцях, скидали дрібні бомби. Цей шквал тривав хвилин десять. Я пересиділа цей час у хаті з своєю приятелькою, а потім побігла додому. Хата наша стояла на горбку, а в ньому були повирубвані кам'яні східці. Коли я піднімалася по цих східцях, побачила, що в нашій хаті повибивані всі вікна. Вітер колихав опущені чорні паперові світлонепроникні штори, які ми мушили мати у кожній хаті за розпорядженням гітлерівців. Мою голівку пронизала думка: а чи живі мої рідні? До тата якраз приїхав знайомий на фірі. Кінь лежав убитий на подвір'ї, віз розтрощений. В крокву хати влучила бомба, але не пробила стелю. Дрібними уламками було порешечено білизну і всяку одежину, що була випрана і розвішана на горищі напередодні, бо ж на Йордан тече свячена вода, і прати деякий час не можна. Святої вечері в нас уже не було. Смертельно перелякані, ми всі молились і дякували Богу, що залишились живі. Треба було думати про елементарний затишок у напівзруйнованій хаті.

А на наступний день, 19 січня 1945 року, в село ввійшли частини Червоної Армії. Очевидно, люди, змучені фашистськими репресіями, надіялись на полегшення. Але даремно. По хатах розташувалися російські солдати, армійське начальство. Тоді вперше ми почули російську мову. Був сформований новий місцевий уряд, запроваджувались нові порядки, нові побори, нові репресії... Довго чекати не довелося. Буквально через декілька

днів прийшли до нас представники влади, польські поліцаї і російські солдати. Сказали збиратись татові і братові Володимиру. Брата у той момент не було вдома, він пішов на Куляндівку. Я знала про це і зразу похопилась покликати його. І я пішла по нього. Пам'ятаю, як повертались по засніженій дорозі. Владек штовхав ногами грудки снігу. Напевне, він нервував, боровся подумки: йти чи втікати? Втекти міг він дуже легко. Але прийшов додому разом зі мною, а потім через багато років жартома казав мені: „В Сибір здала мене сестричка Надя”. Йому тоді було 23 роки, а мені 12 неповних. По своїй юнацькій наївності він був переконаний, що немає за ним такої вини, яка б могла стати причиною тринадцятирічних поневірянь по таборах і засланнях.

Так їх забрали обох, моїх батька і брата. Залишилась наша сім'я без чоловічої опіки на довгі і важкі роки. Забрали у той день ще Йосипа Вислоцького і Беймука. Йосип був разом з нашими чоловіками до кінця, а Беймука швидко відпустили. Через декілька днів забрали юнаків і дівчат, які вчилися у семінарії в Криниці. Вони були заслані на Кавказ, де виконували усілякі каторжні роботи протягом трьох років. Мій батько і брат перебували без суду і звинувачень на засланні на Уралі, пізніше на Україні, в Дарниці, а потім на поселенні в Якутії. Повернулись у 1958 році, коли Володимир, уже знаючи про наше місцезнаходження, домігся дозволу поїхати у відпустку. По дорозі зупинився в Москві, домігся аудієнції у високопоставлених осіб, і після цього їх і ще багатьох невинних людей звільнили.

Тут ще хочеться згадати про мужній поступок лабов'янки, нашої братової, Бабей Ганни, яка добровільно поїхала в Сибір і стала дружиною нашого брата Володимира. Як же не порівняти її вчинок із вчинками мужніх дружин декабристів? Там, в Якутії, народилися їх дві донечки Оксана і Тетяна. Після повернення вони поселилися у Львові, де проживають по сьогоднішній день.

Повернулись батько і брат ображені, з підірваним здоров'ям. Помер батько незадовго, у 1965 році, а брат Володимир дожив до 2000 р. Він ще зумів закінчити свою політехнічну і пропрацював майже до смерті інженером

на Львівському автобусному заводі. Якби доля його склалася по-іншому, за своїми здібностями міг він бути великим вченим-конструктором. Але не судилося. З ними на засланні ще був Микола Калиняк (з Кушлітівки).

А ЯК ЖЕ МИ?

Одразу ж після відступу німців почалася кампанія переселення. Найбільше її пожвавлення припало на березень 1945 року. По селах ходили радянські агенти, які агітували лемків переселятися на Україну. Обіцяли, що ми будемо разом цілим селом, що одержимо рівноцінні нашим будинки, земельні ділянки. Нашій сім'ї „гарантували”, що як тільки переїдемо кордон, то ми зустрінемося з татом і братом. З усіх обіцянок для нас було найбільш жаданим повернення рідних. Але, як виявилось, це була лише підступна брехня, як і всі інші обіцянки. Однак, було зрозуміло, що покидати рідні обжиті місця таки доведеться. Ми відчули упереджене ставлення до нашої сім'ї з боку новосформованої влади, що було своєрідною помстою польських урядовців за дух українства, який запанував у свій час в нашому краї. Жертвами репресій стали б сестри Марія і Юля – колишні семінаристки Криницької семінарії. Однак Юля переховувалась у родичів в інших селах, а Марія разом з Ксенею Вислоцькою і Беймучкою відправилися шукати тата і брата. Величезні групи арештованих людей утримували в Новому Санчі, в Сяноку, в Горлиці. Наша делегація поїхала в Сянок. Надворі був лютий. Морози чергувалися з відлигами. Розшуки в місцях утримання арештованих результатів не дали. А в Сяноку з Марією трапилась жахлива пригода. Мости через ріку Сян були зруйновані, і людей переправляли, в разі потреби, на протилежний берег човнами. Так, намагаючись потрапити в один з таких човнів, Марія ступила на льодяний острів, вкритий снігом, і провалилась у воду, звідки витягли її добрі люди. Мокра, перелякана дівчина не знала, що їй робити. Але світ все-таки не без добрих людей. Поляк-урядник запросив її в свій кабінет і в силу можливостей створив умови, щоб вона обсушилася. Повернулась Марія ні з чим. Ще деякий час переховувалась, і, на щастя, так і

не попала разом з іншими семінаристами на Кавказ, хоч і приходили за нею не один раз.

У березні кампанія переселення була у розпалі. Поступила команда збиратися. Людей, які відмовлялися, залякували різними способами. Хлопців почали забирати в Червону Армію. Не повернулись з війни Павло Полин'як, Мільо Тихий, Зяя Іван, Дмитро Коцур, Йосип Станко. Може, ще когось не назвала. Вічна їм пам'ять...

Лабова була в числі перших сіл, які підлягали вигнанню. Зібрали бідні селяни свої скромні позитки, завантажили їх на фіри і відвезли на станцію колейову до Нового Санча. За фірами гнали худібку, йшли самі. В Санчі підігнали поїзд-товарняк, і люди повантажили своє добро у вагони: скрині, ящики, мішки, корм для худоби. Ми їхали в одному вагоні з тетою Юлією Тарас і бабцею Євою – матір'ю нашого тата і тети Юлі. Наше товариство було майже жіночим: мама (1900 р. народження), Марія (1926 р.н.), Юля (1928 р.н.), я (1933 р.н.), Віра (1936 р.н.) і тета (1901 р.н.). З нами ще їхав Іван Бедронський – глухо-німий сирота, який ще до війни жив у нас.

Декілька родин з Лабови, наприклад, Войтовичі, Вислоцькі та інші залишились, та потім попали під операцію „Вісла”. З ними поводитись не менш жорстоко.

Важкою була наша дорога. Віддаль від Нового Санча до Яготина сучасні поїзди проходять за добу. Ми ж їхали місяць. Проїде поїзд декілька кілометрів і зупиняється серед поля. З вагонів виходять люди з горшками, розкладають вогнища, щоб закип'ятити воду, напоїти ським-таким чаєм дітей, старих людей. Це вже був квітень, початок весни, то й худобу виганяли на прогулянку. А тут враз подавали паровоз, він засвистить, і поїзд рушає. Люди похапцем все збирають і вже під час руху заскакують у вагони. Були і трагікомічні випадки. Так, бабка Дрельовичка винесла свій горнець-железняк і хотіла зварити кашу. Поїзд рушив, а горнець лишився. Бабця в розпуці довго заводила у вагоні: „Ой железняк, мій железняк, в чим я терас буду варила.”

Почуття гумору не полишало бідних людей і в такій суворій ситуації. Пам'ятаю, наприклад, такий випадок. Филип Кулянда викотив з вагона січка́рню, щоб нарізати січки для худоби. Потім цю січка́рню котив вздовж поїзда і кричав: „Льоди, льоди”(морозиво), а гурт дітей з усього поїзда біг за ним і собі верещав: „Льоди, льоди!” Це була своєрідна розрядка для нас, дітей, після тривалого сидіння в куточку вагона. Великодні свята ми святкували також у вагонах, без паски, без свяченої крашанки.

Приїхали до Яготина Полтавської області (тепер це Київська область) 9 травня, в день Перемоги. Люди торжествували. Грала музика, всюди – радість. Стомлені люди нарешті дихнули вільно: кінець війни. Делегація від нашого поїзда вирушила до керівних органів. Там їм сказали: „Ми самі не маємо де жити. Бачите, які руїни залишилися після війни? Беріть лопати, копайте собі землянки”. Але вагони потрібно було звільнити. Людей родинами почали розселяти по селах Яготинського району, а частину сімей повезли у Згурівський район. Нас, тету Юлю, родину Полянських і Калиняків з Масерівки, направили в с. Фарбовану. Це величезне село, де було тоді аж чотири колгоспи. Прийняла нас до своєї маленької хатини вдова Мотря Ткаля. Це була сільська активістка-комуністка. В неї ми прожили деякий час, а потім нам звільнили приміщення колгоспної комори на території колишнього панського маєтку. Житло було непристосоване, напівзруйноване. Там ми прожили літо і зиму. Першого вересня ми пішли у школу. Я – в четвертий клас, Віра – у перший. Учителька моя була дуже добра. Це – Деркач Катерина Олексіївна.

Навчання в радянській школі зовсім відрізнялося від занять у нашій Лабівській школі. Дуже тяжко було з російською мовою. Вчителька працювала зі мною додатково і на кінець третьої чверті підтягла мене до рівня кращих учнів класу.

Мама і старші сестри ходили на роботу до колгоспу, заробили дещо з продуктів, зерна. Люди ставилися до нас добре, називали поляками.

Восени 1945-го деякі наші переселенці почали готуватися до виїзду на захід, з ними – і моя сестра Марія.

Для неї ми продали деякі свої пожитки. (Так, до Києва забрали наш меблевий комплект – 2 шафи, 2 ліжка, стіл, зроблені з ясеня на замовлення. На той час це були дуже вишукані речі.) За виручені гроші Марія накупила в Києві шкіри, дещо з одягу, спакувала в мішок і везла в Підгайці, де в цей час уже жили наші родичі, яких переселили в Тенопільську область. Їхали без квитків, на платформах, в тамбурах, в товарняках. Лиш би поїзд рухався в бажаному напрямку. По дорозі на неї напали бандити і, погрожу ножа забрали все. Так Марія первезла сестер Юлю, віру, а в березні 46-го приїхала до нас з мамою. Дуже добре пам'ятаю цю дорогу. То холодно в тамбурі і на платформі, то неймовірна тіснота і духота у вагоні. Нарешті добралися до Козови, а з Козови мали намір їхати в Підгайці. Ми сиділи та клунках в Козові. Розгулялася страшна хуртовина. Одягнуті були сяк-так. Я змерзла. Марія лягла на мене і дихала, дихала, зігріваючи мене своїм теплом.

Чому лемки зі східних областей тікали на захід? Мабуть тому, що це ближче до рідної Лемківщини, на яку мали надію повернутись. По-друге, із західних областей виїхало у Польщу багато польських сімей, а отже, тут можна було знайти сяке-таке житло. І люди їхали. Запрягали до возів корови, і сотні, тисячі кілометрів долали по світі. Або поїздами, зазнаючи різних поневірянь, знущань, страху, принижень. Це був важкий повоєнний час, коли панували бандитизм, злочинство, голод. Довга дорога була важка і небезпечна.

Так і ми, розтративши всі свої пожитки, прибули в Підгайці. Там поселилися в напівзруйнованій хаті, з якої нас незабаром почали виганяти. Тому мама переїхала у Ковалівку, де вже поселилися її два брати із Солотвина з своїми сім'ями. Я ж жила ще рік у стрийка Петра Калиняка, закінчила в Підгайцях п'ятий клас. У Ковалівці ми жили разом з тетою – рідною сестрою мами Ольгою Пласконь, виселеною з Нової Весі, у якої було два сини. Поселилися ми у стайні, яка була пристосована під житло. У

Ковалівці нам дали поле, яке ми обробляли і мусили здавати більшу частину зібраного урожаю державі. Крім того, обов'язково потрібно було купувати облігації, як позику, для відбудови держави.

Марія пішла здобувати вчительську освіту в Бережанське педучилище, яке закінчила в 1947 році, і одержала направлення в Красіївську початкову школу. Згодом переїхала в Дубенку, там вийшла заміж і живе по сьогоднішній день як вчителька-пенсіонерка, розбита інсультом. Юля закінчила курси і пропрацювала десятки років начальником Ковалівського відділення зв'язку. Ми з Вірою ходили вже у Ковалівську семирічну школу. Після її закінчення я поступила в 1949р. в Бережанське педучилище, яке закінчила в 1953р. Віра навчалася у Кременецькому лісотехнікумі. Три роки відпрацювала за направленням в Карелії, одержала право вчитися у вузі. Вона здала вступні екзамени і поступила на хімічний факультет Львівської політехніки. Після закінчення інституту була направлена в Тамбовський науково-дослідний інститут, де пропрацювала 18 років. Була причетна до певних наукових відкриттів, за що була нагороджена Державною Премією. Здала кандидатський мінімум, але не захищалась. Потім переїхала у Львів, працювала на одному з львівських заводів інженером. Тепер вже на пенсії, живе у Львові.

Наша матуся, дорога наша лемкиня, яка прожила довге, неймовірно важке життя, померла в 1985р., у 85-річному віці. Була це розумна, терпляча, добра і водночас вимоглива та справедлива жінка. Вона зуміла виховати нас, чотирьох дочок, всяко сприяла, щоб ми вчилися, виводила нас в люди.

Про своїх репресованих батька і брата ми довго нічого не знали. Володимир писав з Уралу за різними адресами, які знав: у Львів, у Підгайці. Я була у сьомому класі, коли нам передали з Підгаєць, що є якась листівка з Уралу. За один день я пішки пройшла дорогу з Ковалівки у Підгайці і назад (32 км). Тоді ми з радістю довідались, що наші рідні живі. Було це влітку 1948р. Коли я вже навчалася в педучилищі, після другого курсу, кращих учнів повезли на екскурсію в Київ. У цю групу попала і я. У цей час батько і

брат були перевезені на Україну в табір у Дарниці. Здавалось, ось-ось їх відпустять... Але ще цілий десяток років їм довелося поневірятися на чужині. Я ж просилася, щоб мене відпустили з екскурсії на побачення з ними. Олена Панасівна Гандзюк відпустила мене, але після цього за мною потягнувся безкінечний шлейф недовіри, упередженого ставлення. Я поїхала в Дарницю, дочекалася, поки привели під конвоем моїх рідних бранців з місця праці, поговорила з ними.

Вчилася я добре, сподівалася потрапити у п'ятипроцентний випуск з педучилища і одержати право поступити у вуз без екзаменів, але дирекція, комсомол і т. п. цього не допустили. Мама настоювала на подальшому навчанні. Я послухала поради добрих моїх учителів, поїхала в облвно, де одержала дозвіл на навчання. Мої вчителі підказали мені їхати не у Львів чи Чернівці, а в Київ. Так з дерев'яним куферком (чемоданом), в який склала підручники та все найнеобхідніше, що мала, я поїхала в Київ. Тут здала вступні екзамени, витримала конкурс і стала студенткою географічного факультету Київського університету ім. Т. Г. Шевченка, де провчилася п'ять чудових років. Тоді ще в Києві панувала українська мова, лекції читали такі знамениті викладачі географії, патріоти-українці, як О. Т. Діброва, К. П. Заморій, викладач педагогіки О. П. Лисенко. Дипломну роботу, яку я написала виключно на основі російських джерел, мене попросили перекласти українською мовою. І я це зробила із задоволенням, хоч ще довелося додатково працювати із словниками і т. д.

Здобувала я знання охоче, навчилася працювати з книгою у величезних бібліотеках. Студенти-географи відбували численні польові практики в Подніпров'ї, на Кавказі, в Криму. Всі роки я жила з чудовими дівчатами-подругами у гуртожитку. Факт репресій батька і брата мені вдалося приховати. Минулого року, в березні 2003р., мене запросили в Київ на святкування 70-річчя географічного факультету і 45-річчя закінчення нами університету. Під час застілля на честь цих подій я „сповідалася” перед

своїми однокурсниками, попросила у них прощення за обман, і вони пробачили мені.

Ще в педучилищі доля звела мене з хорошим хлопцем Юськовим Гнатом. Коли я вже була на п'ятому курсі університету, після семи років дружби, ми одружились. Була це порядна, добра, любима людина. Але у 1989р. його скопив інфаркт. І я ось уже п'ятнадцятий рік вдова.

Після закінчення університету я приїхала працювати в Ковалівську школу. Тут уже працював після служби в армії і закінчення педучилища мій чоловік. Навчання він продовжував на істаці Львівського університету заочно.

У Ковалівці ми купили хату у вуйка – рідного брата мами – Криницького Антона, виселеного з Солотвина. Складна історія цієї хатини. У 50-ті роки з нашої місцевості вивезли в Сибір багато родин. В одну ніч під'їхали на машині солдати зі зброєю, з собаками, загнали всю сім'ю вуйка на машину і повезли. Опинилися вони в Іркутській області. Гіршого звірства і безумства неможливо придумати. Адже ці люди і так були розорені, принижені, обездолені переселенням з Лемківщини. Тим більше, що ця родина була далекою від політики. Вже на початку 90-х років їх реабілітували, хату їм повернули, але жити тут вони не захотіли і продали її нам.

Так ми приросли до Ковалівки. Тут у нас народились наші діти: син Юрій і донька Таня. Їм ми допомогли здобути вищу педагогічну освіту. Тут народились і наші внуки. Ми з чоловіком самовіддано працювали на педагогічній ниві в Ковалівській середній і Доброводівській восьмирічній школах. Сьогодні приємно зустрічатися з дорослими нашими вихованцями, які високо оцінюють нашу працю. Проте учителювання на державному рівні в радянські часи оцінювалася низько, а тепер і зовсім знецінилася. 156 гривень – ось винагорода вчителя-пенсіонера за багаторічну працю в наш час, а було ще гірше. Правда, за мої педагогічні старання мене

нагороджували численними грамотами. Мені були присвоєні звання „Відмінник народної освіти УРСР”, „Вчитель-методист”.

Але усі роки роботи у той час нас переслідували недовіра, упереджене ставлення, хоч ми добросовісно виконували свої обов’язки. Сім років чоловік був директором Доброводівської школи, багато зробив для школи, для села, однак його звільнили, тому що був безпартійним. У партію його не приймали, бо він був сином селянина з села Ценів Козівського району.

Ценів – це село, з якого було вивезено багато людей нібито за зв’язки з бандерівцями. У 1944-45р.р. хлопців забирали до Червоної Армії. Гнатового батька у числі таких, впійманих під час облави, повезли в Бережанську тюрму, де він заразився тифом і буквально через кілька днів помер. Закопали його разом з численними трупами, а ми й досі не знаємо, де місце його поховання.

Для КДБ це була вічна загадка: чому ці люди, з такими „підмоченими” біографіями, поженились, хоч у момент нашого одруження ми зовсім не вникали у політичні подробиці нашого життя. Найбільш образливо, що ця недовіра поширювалась і на наших дітей.

ЩО Я ЗНАЮ ПРО СВОЇХ ЗЕМЛЯКІВ – ЛАБОВ’ЯН?

Вони вижили. Вони знайшли собі нові пристановища. Бо це народ живучий, загартований. Вони не здались. Після поневірянь кожна сім’я зуміла звити собі нове гніздечко, пустити нові корені на Галицькій землі, виховати дітей, внуків, правнуків. Усі вони стали добрими господарями на українських землях, хоч довелося починати життя спочатку. Львівщина, Тернопільщина, Івано-Франківщина стали рідними для наших лемків. Багато з них стали відомими людьми на Україні.

Ось короткі вдомості про декого з них:

- Покійний нині Юліан Бабея – професор, доктор технічних наук;

- Мончак Лев – кандидат геологічних наук, доцент Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, автор довідників, словників, підручників;
- Хрущ Ярослав Пилипович – викладач математики у Львівській політехніці;
- Блаженної пам'яті Пласконь Семен – ветеран педагогічної ниви, організатор шкільної освіти на Львівщині. Пам'ятається остання зустріч з Семеном в санаторії Любина Великого, де він проходив реабілітацію після першого інфаркту. Я ж також проходила курс лікування у цьому санаторії. Він знайшов мене за порадою мого брата Владека. То були дуже цікаві дні спілкування з цією людиною. Під час однієї з розмов-спогадів він сказав: „Найближча моя мрія – ще раз побувати в Лабові, вилізти на Кичеру, оглянути рідне село і можна вмирати”. Мрія здійснилась. Він таки побував в Лабові, повернувся. Не витримало його серце і зупинилося... Вічна йому пам'ять.
- Ігор Калиняк, Марія Музика (Калиняк), Дар'я Михальчишин (Корнова), Бегас Марія (Корнова) і ще, напевне, інші – самовіддані працівники освіти.
- П'ятнадцять внуків наших односельців з Лабови Пилипа і Марії Хрущів здобули вищу освіту. Цей потяг до науки – характерна риса наших лемків-лабов'ян і їх нащадків.
- А скільки соборів, церков реставровано, відновлено в Україні працею бригади, яку спочатку організував і очолював багато років галичанин за походженням, але лабівський зять, тому що був одружений з лабов'янкою О. Куляндою, художник Теодор Бережницький. Йосип Кулянда, Кость Хрущ та інші стали професіоналами-реставраторами.
- Дуже важке життя прожила колишня лабов'янка, сьогоднішня жителька м. Копичинці Іванна Полиняк (Полянська). Не повернувся з війни її чоловік Павло Полиняк. Своє вдовине життя вона присвятила вихованню сина. Але й син помер молодим. Похоронила батьків

Полянських Гната і Розалію, сестру Стефу, ще в 1946 році безвісти пропав на базарі в Києві її неповнолітній брат Іван. Але, незважаючи на солідний вік, вона залишається активною, допитливою оптимісткою, українкою-лемкинею-патріоткою. Там, в Копичинцях, проживає її сестра Леся, розбита інсультом.

– Оля Тарас повернулася з Кавказу в 1948 році. Свою маму знайшла в Підгайцях. Тут вона вийшла заміж за лабов'янина Пилипа Кулянду. Вони виховали троє дітей – Ігоря, Оксану та Ірину. Доля послала їй ще одне важке випробування. В 1989р. трагічно загинув її син Ігор. Дочки здобули вищу освіту. Оксана працює інженером на одному з заводів Львова, а Ірина – викладачем-майстром в Підгаєцькому ліцеї. В кімнаті Олі з портрета дивиться її брат Юлько, і мороз іде поза плечі при згадці про всі страждання, які випали на долю цієї родини. Похоронила Оля і чоловіка Пилипа, маму, нашу тету Юлю в 1995р. Живе вона в сім'ї доньки Ірини. Має троє внуків. Працювала бухгалтером у міській раді.

Найбільша частина лабов'ян – це лемки-хлібороби. Наші батьки швидко навчились обробляти галицьку землю. Свій досвід вони передали молодшим поколінням. І вміють збирати наші лемки високі врожаї пшениці, кукурудзи, цукрових буряків і т. п.

Але ми пам'ятаємо про рідну Лемківщину. І жаль стискає серце, що її нема і не буде ніколи з нами.

Кожного року, коли святкуємо різдвяні свята, співаємо колядку:

**Тутки лемки співають,
Подоляки іграють,
Волиняк щось міркує,
Бойко легко танцює,
Полтавець плясає,
Гуцул трембітає.
Тра-ра-ра-ра, тра-ра-ра-ра-ра.**

І всі названі етнічні групи прив'язані до своєї землі. Тільки лемки розпорошені по всій Україні, по Польщі, по всьому світу. Відібрали у нас рідну землю. Сумна перспектива перед нами на майбутнє. Відійде у вічність

моє покоління, і зникнуть згадки про Лемківщину. А тому дуже важливо, щоб залишились спогади про цей край у вигляді книг, записів і т. п.

Спасибі організаторам свята „Дзвони Лемківщини”. Стало воно бажаним, довгожданим. Вже з перших хвилин сльози смутку і радості викликає транспарант „Цне мі ся за тобом, мій лемківський краю”. На свято приходять старі лемки і молодь. Тут весело, тут звучить музика. Юнаки і дівчата поринають у ритми танцю. Але так хочеться, щоб у душах цих молодих людей загорілися іскорки від лемківської ватри, щоб лунали завжди лемківські пісні, лемківський гумор, лемківська говірка. І добре, що в репертуарах естрадних співаків і навіть народних артистів (Раїси Кириченко, сестер Байко, дуету Легких, славної лемкині Анички й інших) звучать лемківські пісні. „Хоц би дожити іщи до лемківського свята”, – такі думки тривожать моїх ровесників.

Сьогодні ми схиляємо голови, згадуючи імена закатованих у тюрмах, убитих на війні, зниклих безвісти, похованих на цвинтарях світу... Честь і хвала живим лемкам.

Ще в радянські часи під керівництвом М. Горбачова мірилом був знак якості. Мені запам’ятався вислів старого лемка, коли зайшла мова про те, хто ми, лемки. Він сказав: „Лемки – то українці, лем зо знаком якості”. Правда, лаконічне, як на той час, визначення патріотизму українця-лемка?

Ми – українці. Ми – за єдину Соборну Україну. Але болить нас серце за Лемківщиною, за всім лемківським. Тож хай стане наша лемківська ідея, наша лемківська пісня, наше лемківське слово частиною великої, багатой української культури та історії України.

ЛАБОВА ВТРАЧЕНА

Вперше ми із сестрою Надійкою вибралися на Лемківщину (“Лемківська ватра” – 2003 р. у Ждині), щоб побачити сторони, де проживали наші діди та батьки. Лемківщину покинули вони назавжди, як і тисячі інших мешканців цього краю, внаслідок спланованих підступних акцій, здійснених злими силами. Назви лемківських поселень Лабова, Лосє, Липівець, Матієва, Криниця, Тилич, Чирна часто злітали з уст наших родичів. Найчастіше згадувалося про Лабову. Наша мама, Мирослава Корнова-Підсаднюк (уже в похилому віці) є прекрасним знавцем Лемківщини, її людей та побуту.

Всі хороші, дорогі спогади про Лабову затьмарені жахіттями, що відбувались на Лемківщині, починаючи від літа 1944 року. Щораз то більше відчувалися дії АКА (Польська Армія Крайова). Улітку 1944 р. поляками було замордовано чоловіка дідової сестри Теодозії – учителя Степана Варшаву. За розповідями о. Дзюбини (пережив заслання у польському концтаборі Явожно), у списках представників АКА був і наш дід Степан Корнова, парох у Лабові. У вечірню пору 21 вересня 1944 р., на Різдво Богородиці, вчинивши попередньо обшук, і з вигуками: «Спаліць то гняздо українське» - польські партизани підпалили з усіх боків приходство у Лабові. Пожежні служби із Нового Санча і Криниці через якесь непорозуміння зчинили перестрілку. Під обстрілом нічого не вдалося врятувати. Згоріли всі забудови, згоріла живцем худоба, згорів навіть пес на прив’язі.

Тільки годину часу маємо у Лабові. Під час короткої екскурсії до Криниці, ми відмовляємось із споглядання цього прекрасного курорту і їдемо у напрямі Нового Санча при дуже несприятливій погоді – суцільного туману після дощу. Так що бачимо те, що біля нас – ніяких краєвидів. З дороги видно церкву. Переходимо містком над бурхливою гірською річкою. Підходимо до храму, двері якого відчинені, але заставлені ґратами під замком. Заглядаємо усередину. Неподалік церкви косить траву якийсь чоловік, як він пізніше сказав – земляк Папи Івана Павла II. Він зацікавився нами і посприяв тим, що приніс ключі від церкви, і ми змогли зайти

усередину. Ми оглянули храм, розглядали настінні розписи, якими він прикрашений. Відсутність іконостаса та інших предметів церковного інтер'єру справляє прикре враження пустки. (Про історію з іконостасом згадаємо нижче). Тепер церква відреставрована і використовується польською громадою.

Церква Покрови у Лабові побудована 1789 р. із каменю. Підлога вистелена кам'яними плитами, престіл у ній також із тесаного каменю. У 19 ст. церква була розмальована олійними фарбами Жигмунтом Богданським у бароковому стилі – картинами із життя святих, прикрашеними рослинним орнаментом. Зображення нанесені олійними фарбами по каменю до середини 20 ст. потріскали і поскручувалися. У притворі і на хорах уціліли ще картини Страшного суду, на якій були зображені персонажі у лемківських гунях, а також образи Адама і Єви, Авеля і Каїна. У літні місяці 1944 р. церкву було наново розмальовано методом поліхромії – аль-фреско. Матеріалом для цього служили сир і яєчний білок, які розтирали із фарбами. Розмальовування церкви має свою історію.

Під кінець війни у Лабові перебувало чимало біженців – серед них відомі українські художники Василь Кричевський, Микола Бутович, Леонід Перфецький, скульптор Сергій Литвиненко. В. Кричевський (проживав з дружиною на приходстві) керував розміщенням композицій, а також ним були виконані ескізи орнаментів. С. Литвиненко займався адміністративними питаннями. М. Бутович виконав зображення святих Костянтина і Олени та Володимира і Ольги. Відомий художник-баталіст Л. Перфецький виконав розписи «Ісус Христос в Гетсиманському саду» та «Воскресіння Ісуса Христа». У розмальовуванні церкви допомагали також тоді ще студент Слава Сильвестров та Теодор Бережницький, який був одружений із лемкинею Олею Куляндюю. Відомий пізніше у Львові як художник-реставратор, Т. Бережницький працював також над викінченням малярських робіт, коли всі художники подалися на Захід. Він є автором зображення Покрови Богородиці у куполі храму. Наскільки митцям вдалася їхня спільна праця, можуть судити

мистецтвознавці. Без сумніву, настінний розпис церкви Покрови у Лабові є пам'яткою українського іконопису.

У зв'язку із невеселою ситуацією, викликаною уже згаданими подіями та під впливом радянських комісарів-агітаторів, навесні 1945 р. частина лемківських родин села вирішила переселитися на Радянську Україну. Вибрався також парох Лабови о. Степан Корнова із дружиною Пелагією. На цей час радянськими каральними органами було запроторено у фільтраційний концентраційний табір на Кавказі їхніх доньок Дарію та Марію (обидві уже покійні). Вболіваючи за їхню долю, батьки хотіли бути все-таки ближче до них, може, думали, що їм чимось допоможуть, тому записалися на виїзд. Отже, покидаючи Лабову, церковна громада забрала із собою весь церковний інвентар. 2 травня 1945 р. на кордоні у Хирові вони розпрощалися із о. Корновою, підписавши посвідку про перебрання ними церковних речей. Це були представники церковного комітету та старші парафіяни: Кулянда Йосип, Кулянда Петро, Полянський Гнат, Хрущ Пилип, Вислоцький Іван. Всі вони прямували до Яготина Полтавської області. Чи доїхали вони до Полтавщини, чи поселилися на Тернопільщині? Може, комусь відомо, що сталося із церковними речами: образами з іконостасу, царськими вратами, свічниками, ліхтарями, дзвонами?

24 травня 1949 р. о. Корнова передав до Єпархіального управління у Львові метричні книги сіл Лабова, Угрин Нижній, Угрин Вишній, Лабівець, Котів – всього 19 книг. (Про передачу є документальне підтвердження). У яких установах перебувають ці метричні книги і до яких фондів належать вони тепер - мені невідомо.

Неподалік від церкви Покрови, під лісом, розташований цвинтар села Лабова. Прямуємо туди. Цвинтар чисто прибраний. Серед невеликої кількості уцілілих надмогильних пам'ятників натрапляємо на могилу нашої прабабуні – Агафії Корнови, яка померла у 1935 р. Біля неї похоронений також прадід Павло Корнова, який помер невдовзі після пожежі восени 1944 р. Прадід також мріяв собі мати надмогильний пам'ятник, але до цього

не дійшло. Запалюємо свічечку... Нехай з Богом спочивають усі, що похоронені на цьому лемківському цвинтарі.

Із почуттям виконаного обов'язку покидаємо цю землю.

Пояснення до світлини М. Дзеровича, яку подав Юліан Тарнович в «Ілюстрованій історії Лемківщини». - Львів, - 1998. – С. 205: «Аматорський гурток в селі Лабова, зложений о. Степаном Корновою та його дружиною.»

1-й ряд: Нацка Дрожджак, заможем Пласконь; Мілек Тихий (добрий актор, співак); Варвара Войтович – на початку 30-х рр. виїхала до батька у США.

2-й ряд: Юля та Оля Войтович – виїхали до США; Ксеня Вислоцька, вїтиха (дуже добра акторка), була переселена на Радянську Україну; о. Степан Корнова з донькою Мирославою (8 років); Антося Вислоцька (інтелігентна особа і добра акторка) – під час «операції Вісла» переселена на «землі одзискане»; Марися Кулянда-Хрущ, рідна сестра Олі Бережницької – після переселення проживала в Сухій Волі біля Львова; Семан Кулянда – загинув у нім. концтаборі в Оранієнбурзі.

3-й ряд: Осиф Вислоцький, вїт, опинився в Сибіру і там [загинув]; Кунрад Дрожджак, дяк – загинув в Оранієнбурзі; Петро Войтович, рідний брат Антосі, оженився з Варварою і виїхав до США; Сандер Войтович (гарно грав) переселений на Україну; Ігнац Полянський (грав Ірода), виїхав на Україну.

Тут зауважимо, що драматичний гурток у Лабові організувала дружина о. Степана – Пелагія Корнова. Вона підбирала репертуар, сама складала мелодії до деяких водевілів. Перше, що поставили аматори, був «Вертеп». Однією з останніх вистав під час війни була «Суєта» Тобілевича. Крім цього Пелагія Корнова писала статті на лемківську тематику і лемківською говіркою до газети «Український Бескид» у Перемишлі. При цьому вона

використовувала різні псевдоніми: Олена Багнітка, Євдорка з-під Кичери, Кувиканя та ін. А ще Пелагія Корнова вчила лемківських дівчат рукоділля.

Всі відомості про Лабову переказала нам Мирослава Корнова-Підсаднюк. Велика дяка їй за це.

Марія Підсаднюк-Баран, народжена у Лабовій
18 червня 1944 р.

ПІСЛЯМОВА

Автори не змовлялись один з одним, писали кожен що хотів, щоб залишилось щось для нащадків. Адже ми живемо у різних населених пунктах: м. Івано-Франківськ, в м. Копичинці с. Ковалівка, що біля Монастириська. Об'єднала нас любов до нашої рідної Лабови. В останній момент додали деякі матеріали Надія Вислоцька з Польщі., та Марія Баран зі Львова.

Написане об'єднали і вийшло те, що тримаєте в руках. Не судіть строго за неточності, не всіх згадали, але цього справді бажали.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дерев'яна архітектура Українських Карпат. Ред. І.Гвозда. Фундація дослідження лемківщини. Нью-Йорк, 1978.-286 с.
2. Дзюбина Степан. І стверди діло рук наших. Вид. Укр архіву, Варшава. 1995. – 532 с.
3. Іванусів О.В. Церква в руїні. Вид. Св.Софії т-ва Укр.католиків Канади. 1987. – 350 с.
4. Красовський І. Прізвища галицьких лемків у XVIII ст. Вид. «Край», Львів, 1993. – 194 с.
5. Красовський І. Діячі науки і культури лемківщини. Довідник Торонто-Львів, 2000. – 124 с.
6. Лемкин Й.Ф. История Лемковины. Юнкерс, Нью-Йорк, 1969. – 384 с.
7. Лемківщина: Земля – люди – історія- культура. Ред. Б.О. Струмінський. т. 1 і 2. Зап. наук. т-ва ім. Шевченка, т. 206. Історико-філософська секція. Нью-Йорк –Париж-Сідней-Торонто. 1988. – т. 1, 569 с., т.2 – 496 с.
8. Талергофский альманах. вип.ІІІ, частина 1. Изд. Талергофского комитета. Львов,1930.
9. Тарнович Юліан. Ілюстрована історія Лемківщини, Львів, 1998. – 287 с.
10. Celina Cempa. Śladami minionych wieków. “Labowa”, 2000, 69 s.

ДОДАТКИ

Додаток 1

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Село Лабова було центром гміни. У раді гміни засідали представники тих національностей, що тут жили. Гляньмо, яка була репрезентація населення в раді гміни ще за австрійських часів:

Рік 1910.

Немець Андрій – вїйт, поляк
 Кулянда Костянтин – русин
 Вислоцький Теодор – русин
 Фабер Ісаак – єврей
 Коцур Антоній – русин
 Шермер Натан – єврей
 Корбель Самуель – єврей
 Пеляк Давид – русин
 Айнгорн Берл – єврей
 Корнрайх Хасел – єврей
 Зяя Антоній – русин
 Фрей Яків – єврей
 6 євреїв, 5 русинів і 1 поляк.

Рік 1914

Кулянда Костянтин – вїйт, русин
 Зяя Семен – русин
 Талпаш Василь – русин
 Тарас Тимко – русин
 Немець Андрій – поляк
 Фрей Хаїм – єврей
 Коцур Антоній – русин
 Заверач Семен – русин.
 6 русинів, 1 поляк, 1 єврей.

Як бачимо, змінились пропорції на користь русинів, більш пропорційно національного складу населення.

В 1935 році війтом був Йосиф Вислоцький, бо на протоколі засідання ради в справі будови школи стоїть його підпис. Перед початком другої світової війни війтом був поляк, але в 1940 році знову обрано Йосифа Вислоцького, який війтував до кінця війни, тобто до арешту його радянським КДБ і вивозу в Сибір. Потім вже владу в селі перебрали в свої руки поляки і війтом зробили Огородніка (чи може Олексого, вже призабулося.)

Солтисом перед війною був поляк Бартик Монка, а з 1940 року – Іван Калиняк, якого також було виселено в Сибір.

Н.Вислоцька

Додаток 2

ТОРГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВІ ОДИНИЦІ У МІЖВОЄННИЙ ЧАС (1930 р.)

1. Блаватна крамниця, власник Н.Шермер
2. Імпрегнаційний склад, власник Граф Стадніцкі
3. Кузня, власник М.Зачик
4. Заклад мулярський, власник Ян Добош
5. Пекарня, власник Петро Беймук-Е.Шермер
6. Крамниця з різним товаром, власник О.Беймук
7. Шевська майстерня, власник І.Горайткопф
8. Тартак, власник Зіхерман-Фабер
9. Корчма, власник Хаїм Фрей
10. Кооператива «Руська сила»
11. Товариство господарчо-кредитове «Лемко».

Трохи пізніше появилася друга кузня, власник Андрій Бабей.

Н.Вислоцька

Додаток 3

**ЛАБОВ'ЯНИ, ЯКИХ БУЛО УВ'ЯЗНЕНО АВСТРІЙСЬКОЮ ВЛАДОЮ
В КОНЦТАБОРІ ТАЛЕРГОФ (АВСТРІЯ) У 1914 р.**

1	Вислоцький Дмитро (Ваньо Гунянька) юрист, редактор	12	Коцур Антоній
2	Вислоцький Георгій	13	Кулянда Костянтин
3	Вислоцький Федір	14	Кулянда Семен
4	Вислоцька Марія	15	Маслей Лаврентій
5	о. Дуркот Іоан	16	Русиняк Йосиф
6	Дуркот Сергій	17	Русиняк Семен
7	Дуркот Федір	18	Полиняк Євсій
8	Заграй Ілля	19	Полиняк Аким
9	Зяя Антоній	20	Червінський Казимир – вчитель
10	Зяя Лука	21	Червінський Юліан
11	Козел Федір	22	Швайка Ксенія

Із с. Лабовець було ув'язнено 10 людей (3 померли), із с. Котова – 3,
із с. Н.Вес – 8.

Додаток 4

**ЛАБОВ'ЯНИ, ЯКІ У 1940 РОЦІ ПЕРЕСЕЛИЛИСЯ В
ТЕРНОПІЛЬСЬКУ ОБЛАСТЬ**

1. Бабей Іван, Юстина + 2 дітей
2. Вислоцький Григорій, Ганна, Пелагея
3. Вархоляк Антоній, Ірина + 2 дочки
4. Войтович Сандер, Вікторія + 2 дітей
5. Войтович Юрій, Гліцера, Дорка, Володимир
6. Дрожджак Йосип, Соломія, Петро
7. Калиняк Дмитро, Ольга, Юлій, Геля
8. Калиняк Петро
9. Копча Григорій, Ольга
10. Корба Юлія
11. Коцур Дмитро, Павло
12. Козяр з родиною (3 чол.)
13. Ксенос, Клара
14. Кулянда Антон, Іван, Дмитро, Костянтин
15. Кулянда Анна, Нестор, Володимир

- 16.Маслей Артем, Юлія, Семен, Іван
- 17.Мончак Юлія, Віра, Лев
- 18.Пелячик Михайло, Геля
- 19.Пелячик Тома, Юлія, Ярослава, Роман
- 20.Пеляк Стефан + брат
- 21.Полиняк Костянтин
- 22.Полиняк Павло, Іванна, Вікторія, Юліян
- 23.Полиняк Іван, Анна + 3 дітей
- 24.Станко Єфросинія, Йосиф, Анна, Ольга
- 25.Тихий Еміліян, Антоніна
- 26.Хрущ Текля, Юлія
- 27.Галькович Юліан
- 28.Теліщак Василь
- 29.Стухляк Михайло

Додаток 5

ЛАБОВ'ЯНИ, ЯКИХ АРЕШТОВАНО НІМЕЦЬКОЮ ПОЛІЦІЄЮ І ВІДПРАВЛЕНО В КОНЦТАБОРИ, ПЕРЕВАЖНО ОСВЄНЦІМ (АУШВІЦ) У 1941-1944 рр.

1. Войтович Сергій – загинув
2. Войтович Юліан
3. Дрожджак Кіндрат – загинув
4. Заграй Михайло
5. Калиняк Тимофій – загинув
6. Кулянда Семен – загинув
7. Кидонь Пелагія
8. Кулянда Юлія –
9. Полиняк Володимир – загинув

Додаток 6

**ЛАБОВ'ЯНИ, ЯКІ БУЛИ ЗАБРАНІ НА ПРИМУСОВІ РОБОТИ В
НІМЕЧЧИНУ В 1941-1944 рр.**

1	Дзядик Антоніна	14	Молодець Ксенія
2	Заграй Володимир	15	Мурдза Іван
3	Заграй Михайло	16	Мурдза Юлій
4	Заграй Юлія	17	Мурдза Петро
5	Ззя Петро	18	Осник Ева
6	Козяр Іван	19	Осник Фецько
7	Косцюляк Іван	20	Плетеник Юліан
8	Кулянда Ганна	21	Полиняк Юлія
9	Марчак Василь	22	Полиняк Юліан
10	Маслей Йосиф	23	Полиняк Павло
11	Маслей Петро	24	Полянський Стефан
12	Маслей Павло	25	Ревак Петро
13	Маслей Христина	26	Ящищак Матрона

Додаток 7

**ЛАБОВ'ЯНИ, ЯКИХ ЗАМОРДУВАЛИ
ПОЛЬСЬКІ БАНДИ В 1944 -1945 рр.**

1. Варшава Степан
2. Вислоцька Лівоська (в Холмі)
3. Копча Григорій
4. Маслей Петро
5. Тарас Юліан
6. Чумак Леся
7. Феціца Юліан

Додаток 8

**ЛАБОВ'ЯНИ, ЯКІ БУЛИ ЗАБРАНІ В 1945 р. ДО ЧЕРВОНОЇ
АРМІЇ ТА ВОЮВАЛИ З НІМЦЬМИ ПЕРЕВАЖНО НА ТЕРИТОРІЇ
ЧЕХІЇ ТА ПІД ПРАГОЮ ЗАКІНЧИЛИ БОЙОВІ ДІЇ**

1	Бобак Петро	18	Кулянда Афтан
2	Вислоцький Григорій	19	КуляндаЙосиф
3	Войтович Олександр - інвалід	20	Кулянда Костянтин
4	Гбур Іван – загинув	21	Кулянда Нестор
5	Жилич Петро – ранений	22	КуляндаСемен
6	Зяя Іван – загинув	23	Кулянда Юліан
7	Калиняк Дмитро	24	Маслей Семен
8	Калиняк Лука	25	Пеляк Юліан
9	Калиняк Семен	26	Плетеник Петро
10	Калиняк Юліан	27	Полиняк Іван – загинув
11	Кидонь Йосиф	28	Полиняк Костянтин
12	Кидонь Павло	29	Полиняк Михайло – загинув
13	Козел Іван	30	Ревак Антон – ранений
14	Копильчак Антон	31	Сташак Петро
15	Корба Петро	32	Тавпаш Антон – загинув
16	Коцур Дмитро	33	Хрущ Костянтин
17	Коцур Павло	34	Хрущ Юліан

До них потрібно додати ще тих, які були мобілізовані до Червоної Армії в 1941 р., з території України, а саме:

1. Пелячик Тома – ранений на Львівщині в 1941р.
2. Полиняк Павло – загинув в 1941 р.
3. Станко Йосип – загинув в 1944 р., точно невідомо де.

Додаток 9

**ЛАБОВ'ЯНИ, ЯКИХ АРЕШТУВАЛО РАДЯНСЬКЕ КДБ І
ВІДПРАВИЛИ В ТАБОРИ ЯКУТІЇ ТА КАВКАЗУ**

1. Вислоцький Йосиф (війт)
2. Калиняк Іван (солтис)
3. Калиняк Володимир
4. Калиняк Микола
5. Корнова Дарія
6. Корнова Марія
7. Кулянда Марія
8. Тарас Ольга
9. Кулянда (Хрущ) Ольга
- 10.Олесневич Стефанія

Додаток 10

ЛАБОВ'ЯНИ, ЯКІ БУЛИ ПЕРЕСЕЛЕНІ В 1945 РОЦІ НА УКРАЇНУ

1. Бабей	Яків	1895
	Татяна	1901
	Іван	1926
	Параска	1928
	Ольга	1931
	Петро	1939
	Марія	1935
	Іванна	1938
	Юліан	1941
	Василь	1943
2. Бабей	Андрій	1901
	Леонтина	1901
	Іванна	1928
	Юліан	1929
	Сергій	1933
3. Бабей	Іван	1909
	Уляна	1921
4. Бобак	Петро	1907
	Меланія	1918
	Марія	1877
	Іван	1939
	Сергій	1941
	Анна	1942
5. Бобак	Марія	1904
	Семен	1929
	Юлія	1935
	Йосип	1938
6. Бобак	Анастасій	1895
	Єфросинія	1905
	Анна	1935
	Ольга	1934
7. Бобак	Михайло	1907
	Пелагея	1908
	Ольга	1931
	Мотря	1925
	Олег	1934
	Юлія	1937
	Юліан	1940
8. Бобак	Петро	1926
9. Вислоцька	Анна	1910
	Юліан	1938
	Марія	1942

Ціхарчук Марія	1870
10. Вислоцький Микола	1892
Тетяна	1991
11. Вислоцький Григорій	1903
Анна	1905
Кіндрат	1929
Олена	1934
12. Вислоцький Петро	1903
Аквіля	1904
Марія	1929
Семен	1930
Ольга	1933
Володимир	1937
Іван	1942
Заверач Марія	1876
13. Вислоцький Ізак	1895
Степанія	1908
Юлія	1927
Марія	1930
Петро	1931
Дарія	1934
Надія	1935
14. Вислоцький Ілля	1898
Ірина	1900
Іван	1930
Петро	1934
Марія	1938
Оснік Єва	1922
Іван	1944
15. Вислоцька Ксенія	1930
Пласконь Семен	1930
16. Войтович Єва	1895
Пилип	1939
17. Вільга Антоній	1889
Іван	1910
18. Варшава Теодозія	1905
Славомир	1936
Дарія	1944
19. Гарник Данько	1898
Ксеня	1900
Юлія	1928
Марія	1930
Анна	1932
20. Гбур Прокіп	1888
Констянтина	1901

	Анна	1925
	Юліян	1927
	Соломія	1929
	Марія	1931
	Вікторія	1932
	Петро	1933
21. Дубіс	Марія	1910
	Вікентій	1904
	Франек	1932
	Маріян	1934
	Олена	1937
	Володимир	1940
22. Дзюба	Анна	1887
23. Дрожджак	Текля	1861
	Лабівська Соломія	1900
24. Дрейович	Дмитро	1905
	Параска	1911
	Гелена	1936
	Юлія	1938
	Дарія	1939
	Соломія	1841
25. Дутка	Теодозій	1896
	Єва	1907
	Олег	1930
	Іван	1933
	Володимир	1935
	Любов	1938
26. Делиновська	Марія	1893
27. Заверач	Степан	1874
28. Заграй	Вікторія	1914
	Марія	1936
	Петро	1939
29. Ззя	Михайло	1892
	Уляна	1902
	Марія	1927
	Анна	1930
	Ольга	1935
	Сергій	1940
	Надія	1942
30. Ззя	Павло	1915
	Тетяна	1920
	Юстина	1897
	Григорій	1879
31. Ззя	Петро	1917
	Марія	1919

	Славонія	1940
	Любов	1942
	Леон	1944
32. Коцур	Семен	1905
	Ольга	1920
	Надія	1938
	Іванна	1942
33. Коцур	Іван	1904
	Єфросинія	1899
	Юліан	1934
34. Бобак	Микола	1929
35. Коцур	Василь	1874
	Марія	1923
36. Коцур	Іван	1890
	Софія	1886
37. Коцур	Антон	1908
	Анна	1914
	Юліан	1938
	Юлія	1940
	Ольга	1942
38. Коцур	Меланія	1892
	Соломія	1928
	Петро	1925
	Йосип	1920
39. Козяр	Асафат	1875
	Меланія	1883
40. Кулянда	Теодор	1888
	Марія	1925
	Петро	1926
	Сергій	1929
41. Кулянда	Петро	1906
	Юлія	1912
	Марія	1931
	Славомира	1938
42. Кулянда	Пилип	1925
	Юліана	1884
43. Кулянда	Йосип	1893
	Клара	1903
	Івга	1930
	Олекса	1928
Кузьма	Варвара	1882
Репела	Анна	1923
44. Кулянда	Володимир	1912
45. Кулянда	Юлія	1927
46. Кулянда	Юліан	1927

47. Кот	Йосип	1893
	Юлія	1904
	Марія	1929
	Петро	1931
	Павло	1931
	Леон	1938
	Ольга	1940
	Юліан	1943
48. Копильчак	Анастасія	1916
	Юлія	1944
	Кидонь Йосиф	1872
	Ольга	1898
	Іван	1933
	Павло	1927
	Омелянція	1934
49. Калиняк	Марія	1900
	Ольга	1929
	Люба	1931
	Іванна	1938
	Ігор	1934
50. Калиняк	Ігнатій	1908
	Онуфрій	1873
	Олександра	1875
	Кидонь Клавдія	1894
51. Калиняк	Йосиф	1907
	Вікторія	1912
	Петро	1933
	Сергій	1937
52. Калиняк	Тимофій	1882
	Єфросинія	1885
53. Калиняк	Теодор	1905
	Сабіна	1904
	Теодозій	1931
	Марія	1940
Михалик	Марта	1858
54. Калиняк	Антоніна	1900
	Марія	1926
	Юлія	1928
	Надія	1933
	Віра	1936
Бендронський	Іван	1916
55. Калиняк	Єва	1874
Шипська	Юлія	1896
56. Калиняк	Антон	1900
	Марія	1926

	Юлія	1928
	Надія	1933
	Віра	1933
57.	Калиняк Лука	1926
58.	Козяр Теодозій	1900
59.	Козел Асафат	1907
	Ірина	1912
	Юліан	1927
	Перегрим Анна	1894
60.	Кидонь Олена	1901
61.	Кидонь Варвара	1890
	Семен	1928
	Марія	1925
62.	Кіях Анастасія	1900
	Сільвестр	1932
	Марія	1937
63.	Корба Петро	1911
	Анна	1911
64.	Корба Юліан	1925
	Олена	1880
65.	Корнова Степан	1887
	Пелагія	1896
	Садова Марта	1902
66.	Мучка Єва	1899
	Єфронія	1929
	Анна	1932
67.	Молодець Пилип	1910
	Марія	1895
	Йосип	1939
	Анастасія	1942
68.	Молодець Микита	1901
	Марія	1899
	Олег	1928
	Володимир	1932
	Вікторія	1930
	Антоніна	1937
69.	Молодець Теодор	1903
	Текля	1914
	Сергій	1943
	Марчак Йосиф	1932
	Антоній	1934
70.	Молодець Устин	1905
	Анастасія	1897
	Ольга	1928
	Іванна	1929

	Сергій	1934
	Йосиф	1938
	Степан	1938
71. Німець	Анна	1929
	Станіслав	1931
72. Марчак	Марія	1906
	Анна	1929
	Теодора	1934
	Теодозій	1939
73. Маслей	Микола	1896
	Єфросинія	1897
	Юліан	1938
74. Маслей	Агафія	1904
	Варвара	1928
	Марія	1939
	Вікторія	1939
	Юлій	1940
75. Маслей	Микола	1903
	Анастасія	1912
	Віра	1942
	Марія	1944
76. Маслей	Степан	1905
	Анна	1908
	Петро	1932
	Юліан	1935
	Йосип	1937
	Ольга	1939
	Олег	1941
	Юлій	1945
77. Маслей	Лука	1901
	Тетяна	1899
	Ольга	1928
	Вікторія	1933
	Дмитро	1930
	Юліян	1936
48. Мазур	Іван	1896
	Анна	1897
Малюда	Зіновія	1923
	Марта	1944
79. Мерена	Петро	1880
80. Мурдза	Семен	1868
81. Мурдза	Йосафат	1886
	Ганна	1895
	Марія	1926
	Теодозія	1929

	Параска	1932
	Ольга	1935
	Анна	1880
82. Мурза	Юліан	1919
	Іван	1924
Сметана	Єміліан	1903
83. Мащух	Катерина	1907
	Петро	1905
	Павло	1930
	Василь	1932
Полиняк	Агрипина	1898
84. Нестюр	Василь	1920
	Марія	1925
	Юлія	1922
85. Новацький	Омелян	1895
	Клавдія	1893
	Антоній	1933
86. Олесневич	Марія	1868
	Юрій	1867
Ковальчик	Антоніна	1917
87. Олесневич	Олекса	1884
	Марія	1891
88. Пеляк	Константин	1915
	Антон	1875
	Андрій	1929
	Володимир	1935
	Степан	1939
	Текля	1942
	Вікторія	1944
Ільків	Анна	1922
	Надія	1941
89. Пеляк	Михайло	1905
	Вікторія	1920
	Петро	1943
90. Пеляк	Антоній	1903
	Анна	1911
	Марія	1936
	Ольга	1937
	Василь	1940
	Юліан	1942
	Варвара	1880
	Юлія	1922
91. Пеляк	Володимир	1912
	Марія	1922
92. Пеляк	Петро	1912

93. Полин'як Кузьма	1896
Наталія	1891
Йосип	1931
94. Полин'як Катерина	1914
Антоній	1935
Кияк Пилип	1925
95. Полин'як Анна	1914
Казимира	1934
Юліан	1935
96. Полин'як Петро	1924
97. Полин'як Костянтин	1910
98. Плетеник Магдалина	1882
Марія	1925
Терлич Єва	1930
99. Плетеник Андрій	1908
Параска	1915
Юлія	1935
100. Плетеник Теодозія	1884
Дрозджак Дарія	1930
101. Полянський Ігнат	1888
Розалія	1898
Степанія	1925
Іван	1931
Єлезавета	1932
Полен'як Лев	1940
102. Ревак Юліан	1898
Агафія	1900
Юліана	1927
Іван	1929
Антоніна	1932
Анна	1935
Марія	1937
Богдан	1939
Люба	1942
103. Ревак Іван	1920
Юрій	1884
Анна	1881
Барвара	1922
Федорчак Адам	1932

104. Русинка Степан	1896
Олена	1910
Іван	1932
Леонтина	1933
Володимир	1943
Ящищак Єва	1930
Онуфрій	1904
Захар	1899
Геня	1933
105. Русинко Герасим	1910
Марія	1906
Ольга	1943
106. Ралик Ольга	1907
Лідія	1933
Володимир	1939
Кузь Параска	1878
107. Седляш Теодор	1897
Клавдія	1910
Теодозій	1932
Ольга	1941
Юліан	1945
108. Стащак Юліан	1929
Заграй Марія	1884
109. Старищак Текля	1903
Марія	1941
110. Секунда Марія	1910
111. Стельмах Павошна	1886
Іванна	1928
112. Талпаш Василь	1881
Пелагея	1909
Антоній	1929
Марія	1931
Юлія	1933
Петро	1937
Ірина	1883
113. Тарас Юлія	1901
114. Улуцька Анна	1908
Мащух Ірина	1900
115. Федорчак Петро	1893

	Теодозія	1898
	Софія	1924
	Семен	1921
	Ольга	1932
	Анна	1934
	Михайло	1939
116. Хрущ	Пилип	1888
	Марія	1903
	Юлія	1930
	Петро	1928
	Ярослав	1933
117. Цецур	Кузьма	1904
	Варвара	1919
	Іванна	1940
	Анна	1943
Цецур	Михайлина	1901
118. Швайка	Теодозій	1902
	Антоніна	1925
	Марія	1879
	Олександр	1936
	Семен	1938
119. Шипаш	Юліан	1900
	Анна	1904
	Віра	1942
	Надія	1943
	Олександра	1896
120. Шептак	Теодор	1905
	Анастасія	1903
	Олег	1932
	Петро	1940
	Юліан	1936
121. Яжемб'як	Микита	1897
	Ірина	1905
	Петро	1928
	Антон	1931
	Павло	1943

Додаток 11

**ПЕРЕЛІК ДЕПОРТОВАНИХ З ЛАБОВИ
ПІД ЧАС АКЦІЇ «ВІСЛА» В 1947 р.**

1	Беймук Петро	1892		Кидонь Йосиф	
	Беймук Олександра	1904	24	Козел Анна	1908
	Беймук Богдан	1940		Козел Іван	1927
	Беймук Петро	1942		Козел Дмитро	1929
2	Вислоцький Григорій	1905		Козел Юлія	1931
	Вислоцька Любов			Козел Семен	1932
	Вислоцький Левко	1938		Козел Люба	1940
3	Вислоцький Іван	1872	25	Корба Петро	1911
	Вислоцька Марія	1874		Корба Анна	1911
	Вислоцький Юліан	1920		Корба Юліан	1925
	Вислоцька Анна	1920		Корба Володимир	1946
4	Вислоцький Іван	1900	26	Кулянда Дмитро	1878
	Вислоцька Антоніна	1905		Кулянда Катерина	1893
	Вислоцька Надія	1935		Кулянда Семен	1919
	Вислоцький Віктор	1936		Кулянда Петро	1931
	Вислоцький Роман	1939		Кулянда Юлія	1925
	Вислоцький Богдан	1942		Кулянда Юліан	1936
5	Вислоцький Павло	1907	27	Маслей Микола	1914
	Вислоцька Юлія	1917		Маслей Йосиф	1919
	Вислоцька Люба	1937		Маслей Семен	1925
	Вислоцький Роман	1945		Маслей Анна	1923
	Вислоцький Юліан	1947	28	Маслей Юліан	
6	Вишовський Прокіп	1901		Маслей Марія	1908
	Вишовська Вікторія	1910		Маслей Теодозія	1930
	Вишовська Марія	1929		Маслей Антоній	1932
	Федорчак Володимир	1936		Маслей Олександр	1935
7	Войтович Антоній	1907		Маслей Марія	
	Войтович Ольга	1911		Маслей Ольга	
	Войтович Богдан	1932	29	Мончак Теофіль	1900
	Войтович Володимир	1935		Мончак Кір'яна	1910
	Войтович Іван	1942		Мончак Любомира	1940
8	Войтович Юліан	1874	30	Мурза Петро	1923
	Войтович Юлія	1881	31	Маслей Микола	1903
	Войтович Йонек			Маслей Анастасія	1912
	Войтович Марта			Маслей Віра	1942
9	Врона Тимко	1888		Маслей Марія	1945
	Врона Анна	1888	32	Маслей Павло	1922
10	Гринчук Богдан	1909		Маслей Христина	1923
	Гринчук Олександра	1911		Маслей Антоніна	
	Гринчук Борис	1940	33	Олесневич Юрій	1888
	Гринчук Ксеня	1942		Олесневич Марія	1867

Продовження додатку 11

11	Дзюбина Текля	1910	34	Осник Фецько	1902
	Дзюбина Марія	1942	35	Пеляк Андрій	1907
12	Дзядик Антоніна	1917		Пеляк Анна	1911
	Дзядик Марія	1905		Пеляк Марія	1936
13	Дутка Теодозій	1897		Пеляк Ольга	1938
	Дутка Єва	1907		Пеляк Василь	1940
	Дутка Олександр	1931		Пеляк Юлія	1942
	Дутка Іван	1933		Пеляк Варвара	1880
	Дутка Володимир	1936	36	Пеляк Володимир	1912
	Дутка Люба	1938		Пеляк Марія	
14	Жиліч Теофіль	1882		Пеляк Тадей	1945
	Жиліч Анна	1892		Пеляк Сандра	
	Жиліч Семен	1920	37	Пеляк Михайло	1910
	Жиліч Петро	1924		Пеляк Вікторія	1918
15	Кидонь Юлія	1922		Пеляк Петро	1942
16	Косьцюлек Сандра		38	Плетеник Юліан	1919
	Косьцюлек Іван			Плетеник Віра	
17	Зяя Петро	1917	39	Полиняк Юліан	1917
	Зяя Марія	1919	40	Полиняк Павло	
	Зяя Ярослава		41	Полянський Нестор	
	Зяя Люба		42	Ревак Юрій	
	Зяя Левко			Ревак Анна	
18	Ільницька Анна	1890		Ревак Антоній	1923
	Ільницька Галя	1931		Ревак Іван	1920
19	Кидонь Келія			Ревак Варвара	1922
	Кидонь Іван	1916	43	Сметана Петро	1909
	Кидонь Пелагея	1919		Сметана Марія	1912
	Кидонь Юлія	1924		Сметана Ольга	1939
20	Кидонь Михайло			Сметана Богдан	1941
	Кидонь Гелена		44	Смалець Нестор	
	Кидонь Марія	1942	45	Філіп'як Єфроній	
21	Кидонь Павло	1919		Філіп'як Анна	
	Кидонь Юлія	1922		Філіп'як Марія	
	Кидонь Дмитро	1945	46	Шептак Нестор	
	Кидонь Тимко	1900		Шептак Іван	1916
	Кидонь Йосиф	1922	47	Ящищак Матрона	1920
22	Кидонь Василь				
	Кидонь Фецько				
23	Кидонь Теодор	1932			
	Кидонь Василь	1939			

Додаток 12

В'ЯЗНІ ТАБОРУ ЯВОЖНО 1947 Р.

1. Беймук Петро
2. Войтович Антоній
3. Кидонь Іван

З М І С Т

ВСТУП (Л. Мончак)	3
Де та Лабова? (Л. Мончак)	4
Лабов'яни. Хто вони? Які вони? (Л. Мончак)	8
Дещо з історії (Л. Мончак, І. Полин'як, Н. Вислоцька)	11
Справи церковні (Л. Мончак)	34
Про Лабову і лабов'ян (І. Полин'як)	36
Іванна Полин'як. Трохи про себе	50
Клич рідної землі (Н. Юськів)	54
Хто я така? (Н. Юськів)	55
А як же ми? (Н. Юськів)	65
Що я знаю про своїх земляків – лабов'ян? (Н. Юськів)	72
Лабова втрачена (М. Баран)	76
ПІСЛЯМОВА	81
ЛІТЕРАТУРА	82
ДОДАТКИ	83

ЗМІСТ

ВСТУП (Л. Мончак)	3
Де та Лабова? (Л. Мончак)	4
Лабов'яни. Хто вони? Які вони? (Л. Мончак)	6
Дещо з історії (Л. Мончак, І. Поляняк, Н. Вислоцька)	9
Справи церковні (Л. Мончак)	29
Про Лабову і лабов'ян (І. Поляняк)	30
Трохи про себе (І. Поляняк)	42
Клич рідної землі (Н. Юськів)	46
Хто я така? (Н. Юськів)	47
А як же ми? (Н. Юськів)	56
Що я знаю про своїх земляків – лабов'ян? (Н. Юськів)	63
Лабова втрачена (М. Баран)	66
ПІСЛЯМОВА	70
ЛІТЕРАТУРА	71
ДОДАТКИ	72

Мончак Л., Поляняк І., Юськів Н.

ЛАБОВА

Лемківське село нашої пам'яті

Верстка Ярослави Король

Підписано до друку 23.09.2006. Гарнітура «Таймс».
Умовн. друк. арк. 5,34.

Мончак Л., Поляняк І., Юськів Н.

М 77 Лабова. Лемківське село нашої пам'яті. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2006. — 92 с., іл.

ББК 63.3 (4 Укр) + 63.3 (4 Пол)

ДРУКАРНЯ
МІСТО НВ
тел.55-94-93